

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

EVA NĚMCOVÁ

V. ročník – prezenční studium

Obor: Učitelství základů společenských věd a pedagogiky pro střední školy

VZÁJEMNÁ VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ A DĚTÍ

Diplomová práce

Vedoucí práce: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

OLOMOUC 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

V Olomouci dne 29. 6. 2009

Děkuji JUDr. Zdence Novákové, Ph.D. za vedení diplomové práce a její připomínky.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vyživovací povinnost obecně.....	8
1.1 Pojem vyživovací povinnost.....	8
1.2 Druhy vyživovací povinnosti.....	9
1.2.1 Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými.....	9
1.2.2 Vyživovací povinnost mezi manžely.....	11
1.2.3 Vyživovací povinnost rozvedených manželů.....	12
1.2.4 Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě.....	14
1.2.4.1 Právo matky dítěte vůči otci, za kterého není provdána.....	14
1.2.4.2 Právo těhotné ženy vůči pravděpodobnému otci dítěte, za kterého není provdána.....	15
2 Vyživovací povinnost rodičů k dětem.....	17
2.1 Předpoklady a podmínky vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	17
2.1.1 Subjekty vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	18
2.1.2 Způsoby plnění vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	19
2.1.3 Důvody rozhodování soudu o výživném pro děti.....	20
2.2 Rozsah a kritéria vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	22
2.2.1 Odůvodněné potřeby dítěte.....	23
2.2.2 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného.....	25
2.2.3 Soulad s dobrými mravy.....	28
2.3 Trvání vyživovací povinnosti rodičů k dětem	29
2.3.1 Vznik vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	29
2.3.2 Změna vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	30
2.3.3 Zánik vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	30

2.4 Vyživovací povinnost rodičů k dětem ve zvláštních případech.....	32
2.4.1 Osvojení.....	32
2.4.2 Péče nahrazující péči rodičů.....	35
2.4.2.1 Náhradní péče třetích osob.....	35
2.4.2.2 Pěstounská péče.....	36
2.4.3 Ústavní a ochranná výchova.....	37
2.4.4 Trest odnětí svobody povinného.....	39
3 Vyživovací povinnost dětí k rodičům.....	41
3.1 Subjekty vyživovací povinnosti dětí k rodičům.....	41
3.2 Způsoby plnění vyživovací povinnosti dětí k rodičům.....	43
3.3 Rozsah a kritéria vyživovací povinnosti dětí k rodičům.....	43
3.4 Trvání vyživovací povinnosti dětí k rodičům.....	45
4 Případová studie č. 1.....	46
5 Případová studie č. 2.....	53
Závěr.....	58
Použitá literatura a prameny.....	60
Anotace	

Úvod

Tato diplomová práce si klade za cíl podat jejímu čtenáři ucelený obraz institutu vzájemné vyživovací povinnosti dětí a rodičů tak, aby byl srozumitelný i čtenáři tématu zcela neznalému, ale současně aby téma neutrpělo na odbornosti. Domnívám se totiž, že mimo odbornou veřejnost je povědomí o vzájemné vyživovací povinnosti nevelké, lidé se v této problematice neorientují a neznají svá práva a povinnosti.

Je všeobecně známo, že rozvodovost v České republice je vysoká a má vzestupnou tendenci, tudíž se s úpravou vyživovací povinnosti rodičů k dětem setkává značné množství lidí. Povinnost vyživovat své rodiče, pokud to vyžaduje jejich situace a pokud to dovolují schopnosti a možnosti jejich dětí, však stále zůstává pro mnoho lidí neznámou. I mé znalosti v této oblasti byly minimální, u vyživovací povinnosti dětí k rodičům dokonce nulové. To je také důvod, proč jsem si pro svou diplomovou práci zvolila téma „Vzájemná vyživovací povinnost dětí a rodičů“.

První kapitola této práce seznámí čtenáře s pojmem vyživovací povinnost a také bude věnována pozornost jednotlivým druhům vyživovací povinnosti, kromě vyživovací povinnosti dětí a rodičů.

Druhá kapitola je orientována na vyživovací povinnost rodičů k dětem, třetí pak na vyživovací povinnost dětí k rodičům. V obou kapitolách se budeme zabývat subjekty daných vyživovacích povinností, způsoby plnění těchto povinností a jejich trváním. Ve druhé kapitole o vyživovací povinnosti rodičů k dětem je navíc také podkapitola, která se věnuje vyživovací povinnosti ve zvláštních případech.

Při zpracovávání třetí kapitoly Vyživovací povinnost dětí k rodičům vyvstal problém se shromažďováním literatury a pramenů, jež by se danou problematikou zabývaly podrobněji. Je to dáno tím, že daným druhem vyživovací povinnosti se zákon o rodině zabývá pouze v jednom paragrafu ve dvou odstavcích. Dále je důležité zdůraznit, že vyživovací povinnost v naší společnosti je spíše výjimečným jevem. Velká většina starších občanů má totiž zajištěn pravidelný dostačující příjem

a také velká část populace tuto vyživovací povinnost plní dobrovolně na základě morálních zvyklostí. V jednacích síních se tudíž s rozhodováním o vyživovací povinnosti dětí k rodičům prakticky nesetkáme. To je důvod toho, proč tato kapitola není tak rozsáhlá jako kapitola Vyživovací povinnost rodičů k dětem. Podle mého soudu je však rozsah vzhledem k výše zmíněným okolnostem dostačující.

Dále pak následují případové studie. Případová studie č. 1 se zabývá rozhodováním soudu o vyživovací povinnosti z hlediska souladu/rozporu s dobrými mravy. Případová studie č. 2 je zaměřena na posuzování zanedbání povinné výživy.

1 Vyživovací povinnost obecně

V této kapitole se budeme zabývat jednak pojmem vyživovací povinnost, co všechno tento pojem zahrnuje, a jednak bude věnována pozornost i jednotlivým druhům vyživovací povinnosti.

1.1 Pojem vyživovací povinnost

Zákon o rodině, který se věnuje vyživovací povinnosti v paragrafech 85 až 103, tento pojem výslovně nedefinuje. Je však zřejmé, že nechápe vyživovací povinnost pouze ve smyslu povinnosti hradit náklady na stravování, ale jde o povinnost uspokojovat všechny potřeby kulturního člověka. Kromě již zmíněného stravování sem dále spadá ošacení a bydlení, kulturní vyžití, účast na sportovních akcích, rekreace apod.¹ Jde tedy o v zákonu zakotvené zabezpečování a úhradu osobních potřeb, a to u osob, jež mají k sobě příbuzenský či jiný rodinný vztah.²

V literatuře se můžeme setkat se zaměňováním pojmů vyživovací povinnost s pojmem výživné. Bývají užívána jako synonyma. Lze však říct, že vyživovací povinnost je právní vztah mezi vyživujícím a vyživovaným, či mezi povinným a oprávněným, a výživné je jeden z konkrétních způsobů plnění povinnosti povinného vůči oprávněnému. Výživné je tedy označení pro finanční částku.³ Zatímco vyživovací povinnost lze plnit i jinak, např. osobní péčí či naturálním plněním.

Ve starší literatuře se můžeme také setkat s pojmy „alimentační povinnosti“ a „úhrada osobních potřeb“. U druhého pojmu je to především z důvodu vznášení mnoha námitek, jež se odvolávaly na obsahovou nesprávnost pojmu „výživné“, kterou mu přiřkla právní úprava. Byl hledán pojem, jenž by vystihoval náklady

¹ MARADA, Z. a kol. *Právní slovník II.díl.* Praha: Panorama, 1988, s. 564.

² NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory.* Praha: Linde, 1995, s. 6.

³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Výživné mezi rodinnými příslušníky- nebývá to jednoduché. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 5, s. 5.

na všechny osobní potřeby, ne jen na výživu. Termín „úhrada osobních potřeb“ se ale nevžil.⁴

1.2 Druhy vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost je právní institut, který se dále dělí podle povahy vztahu mezi povinným a oprávněným následovně:

- a) vyživovací povinnost rodičů k dětem (viz kapitola 2)
- b) vyživovací povinnost dětí k rodičům (viz kapitola 3)
- c) vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými
- d) vyživovací povinnost mezi manžely
- e) vyživovací povinnost rozvedených manželů
- f) příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě

1.2.1 Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými

Povinnost vzájemného vyživování nemají vůči sobě pouze rodiče a děti, ale i další příbuzní v přímé linii, tj. prarodičové a vnuci, popřípadě předkové a potomci v dalším stupni přímé linie. Vyživovací povinnost se nevztahuje na příbuzné v pobočné (vedlejší) linii (ani na sourozence).⁵

Nárok na výživu od ostatních příbuzných vzniká jen tehdy, pokud ji oprávněný opravdu potřebuje. U nezletilých dětí je to vždy, u osob zletilých se jedná o stav, kdy oprávněný není schopen si výživu obstarat sám, tzn. nemá vlastní příjem nebo jeho vlastní prostředky nejsou dostatečné k pokrytí osobních

⁴ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 6.

⁵ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 178.

potřeb.⁶

Vyživovací povinnost na předky dalšího stupně přechází nejen tehdy, nemá-li oprávněný bližší příbuzné, ale i v případě, že tito nejsou schopni vyživovací povinnost plnit zcela nebo zčásti.⁷ Také platí, že prvními povinnými jsou potomkové. Pokud ti nemohou svou povinnost plnit, přechází povinnost na předky.⁸ Jinými slovy to znamená, že pokud děti nemohou živit své rodiče, musí tak činit jejich rodiče, tj. prarodičové.

Vyživovací povinnosti poutá zásadně všechny předky ke všem potomkům a všechny potomky ke všem předkům. V tomto případě se však nejedná o solidární povinnost. To znamená, že „každý z povinných (tj. např. každý z potomků příbuzných s oprávněným ve stejném stupni) je povinen plnit vyživovací povinnost (jen) takovým dílem, jaký odpovídá poměru jeho schopností, možností a majetkových poměrů ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních povinných“.⁹ U některých příbuzných nemusí být vyživovací povinnost založena z důvodu jeho neschopnosti vyživovat oprávněného vzhledem k jeho schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům, nebo pokud svou povinnost plní osobní péčí o oprávněného.¹⁰

U vyživovací povinnosti mezi ostatními příbuznými jde o pouze nutnou výživu. Jedná se tedy o uspokojování všech odůvodněných potřeb oprávněného, ale pouze jen v nutném rozsahu.¹¹ Nejde o poskytování výživného s cílem dosažení stejné životní úrovně oprávněného s povinným. Což se ovšem netýká nezletilých dětí. Pokud to majetkové poměry povinného připouštějí, dítě má právo na takové výživné, z něž by mohly být tvořeny úspory určené především na přípravu k budoucímu povolání.¹²

⁶ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 112.

⁷ HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde, 2002, s. 213.

⁸ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 112.

⁹ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 179.

¹⁰ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 112.

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 351.

¹² tamtéž

Zánik tohoto druhu vyživovací povinnosti je dán zánikem příbuzenství, smrtí oprávněného či povinného, pominutí stavu odkázanosti oprávněného nebo ztrátou schopnosti a možnosti poskytovat výživné povinného.¹³ Tudiž oprávněný například získá práci či nárok na důchod, uzavře manželství atd. a naopak může povinný např. ztratit zaměstnání.

1.2.2 Vyživovací povinnost mezi manžely

V manželství mají žena i muž stejná práva i povinnosti. Podle zákona (srovnej zákon o rodině § 18) jsou povinni být si věrni, respektovat svou důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. V řádně fungující rodině to vše manželé také dobrovolně plní, aniž by si své povinnosti uvědomovali.

Mimo jiné manželé mají k sobě navzájem vyživovací povinnost. Nelze rozhodnout, který z nich je více potřebný, zda je jím žena či muž. Účelem a smyslem toho druhu výživného je proto zajistit hmotnou a kulturní úroveň obou manželů tak, aby byla zásadně stejná.¹⁴ Pokud však některý z manželů svou vyživovací povinnost neplní byť jen částečně, může se dotčený manžel obrátit na soud s návrhem na určení výživného.¹⁵

Určení stejné hmotné a kulturní úrovně by nemělo být problematické, pokud manželé žijí ve společné domácnosti. Problém nastává ve chvíli, kdy manželé žijí odděleně např. z důvodů výkonu povolání ve vzdáleném městě. Je nutno přihlídnout k faktu, že u některého z manželů oddělený pobyt může s sebou nést vyšší náklady.¹⁶ Ještě obtížnější bude rozhodování v případě, že manželé spolu nežijí kvůli vzájemným rozporům.

Při posuzování výše výživného nelze brát v úvahu pouze množství peněz,

¹³ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 112.

¹⁴ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 180.

¹⁵ LUŽNÁ, Romana. Výživné mezi rodinnými příslušníky. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 12, s. 9.

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 355.

kteřé mohou manželé spotřebovat. Je třeba brát v potaz obstarávání domácnosti, péči o děti, zdravotní stav s ohledem na výdaje na léky, rehabilitace atp., výdělkové možnosti a schopnosti, ale také např. zvýšené náklady na ošacení vzhledem k jejich profesi.¹⁷

Při podání návrhu soudu může dojít k situaci, kdy soud výživné nepřizná, pokud by to bylo v rozporu s dobrými mravy. O rozpor s dobrými mravy by šlo tehdy, pokud by například manželka (navrhovatelka) opustila společnou domácnost kvůli poměru s jiným mužem. Tím by se provinila proti základním manželským povinnostem, tj. zejména být si věrni a vzájemně respektovat svoji důstojnost.¹⁸

Tato vyživovací povinnost předchází vyživovací povinnosti dětí, což znamená, že teprve tehdy, nebudou-li manželé schopni se vzájemně vyživovat, lze požádat o výživu své děti.¹⁹

Vyživovací povinnost manželů vzniká uzavřením manželství. Není důležité, zda manželé žijí ve společné domácnosti, ale zda trvá svazek manželský. Tato povinnost pak zaniká spolu se zánikem manželství, čili rozvodem či prohlášením manželství za neplatné, nebo smrtí některého z manželů.²⁰

1.2.3 Vyživovací povinnost rozvedených manželů

Společně se zánikem manželství zanikají také všechny manželské vztahy, tudíž i vzájemná vyživovací povinnost manželů, kteří jsou povinni se dál o sebe starat sami. Může ovšem nastat situace, kdy jeden z rozvedených manželů není schopen se sám živit. Bývá to dáno např. jeho zdravotním stavem, péčí o invalidní dítě, ztrátou profesní kvalifikace u matek, jež se plně věnovaly péči o domácnost a děti. V takových případech má rozvedený manžel právo domáhat se příspěvku na přiměřenou výživu od bývalého manžela podle jeho schopností, možností

¹⁷ HOLUB, M., NOVÁ, H., HYKLOVÁ, J., *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. Praha: Linde, 2005, s. 226.

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 354.

¹⁹ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 113.

²⁰ HOLUB, M., NOVÁ, H., HYKLOVÁ, J., *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. Praha: Linde, 2005, s. 224.

a majetkových poměrů.²¹

Přiměřenou výživou nelze chápat zajištění stejné životní úrovně jako v manželství. Nejedná se však ani o pouhé zajištění nezbytných nákladů na stravu a bydlení.²²

Pokud se bývalí manželé nedohodnou a tato vyživovací povinnost není plněna dobrovolně, výši výživného stanoví soud. Ten musí vycházet z chování manžela během manželství souvisejícím s plněním manželských povinností (viz kapitola 1.2.2) Výživné nemůže být přiznáno ani ve chvíli, kdy by jeho poskytování bylo v rozporu s dobrými mravy.²³ V situacích, kdy oprávněný manžel utrpěl rozvodem závažnou újmu a na rozvratu manželství se převážně nepodílel, je spravedlivé, aby povinný nesl odpovídající následky a to tím, že oprávněnému zajistí zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň.²⁴ Mluvíme o tzv. sankčním výživném. Lze předpokládat, že závažná újma způsobená rozvodem nebude trvalá. Proto může být sankční výživné přiznáno pouze na dobu 3 let od rozvodu.²⁵ Po uplynutí 3 let může oprávněný zažádat o „běžné“ výživné.

Vyživovací povinnost rozvedených manželů předchází vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům.

Povinnost vyživovat rozvedeného manžela zaniká v případě, že zaniknou podmínky pro poskytování výživy (neschopnost sám se žít). Dále zaniká, jestliže povinný manžel zemře, oprávněný manžel uzavře nové manželství nebo vyplacením jednorázové částky na základě písemné smlouvy.²⁶

²¹ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 359.

²² RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 183.

²³ HOLUB, M., NOVÁ, H., HYKLOVÁ, J., *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. Praha: Linde, 2005, s. 229.

²⁴ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 183.

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 362.

²⁶ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 115.

1.2.4 Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě

U všech předcházejících druhů vyživovací povinnosti plní přímý osobní nebo dřívější osobní poměr významnou roli. V tomto případě je ale osobní poměr mezi povinným a oprávněným nepřímý, je zprostředkovaný společným dítětem.²⁷ Navíc tento poměr ani nemusí být zcela jistý. Povinný, čili otec může být pouze pravděpodobný. Totiž pokud otec není jistý, matka se ocitá v situaci, kdy všechny náklady spojené s těhotenstvím, porodem a výživným musí hradit sama.

Od ostatních vyživovacích povinností se liší také tím, že příspěvek na výživu je časově omezen.

Zákon o rodině činí rozdíly u neprovdaných žen, které již porodily, a u žen těhotných.

1.2.4.1 Právo matky dítěte vůči otci dítěte, za kterého není provdána

Toto ustanovení si klade za cíl ulehčení „těžkostí“ neprovdané matky spojených s těhotenstvím a slehnutím (porodem či potratem), snahu vyrovnat výdělkové možnosti matky, které klesly v důsledku těhotenství, porodu a péči o novorozené dítě.²⁸

Matka může po otci svého dítěte požadovat přiměřený příspěvek na výživu s ohledem na možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného. A to i v případě, že matka není na tento příspěvek odkázána, tj. není neschopna se samostatně živit.²⁹ Přiměřeností příspěvku je míněno zajištění stavu, který by odpovídal zajištění matky v manželství.³⁰

²⁷ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 185.

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 366.

²⁹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 169.

³⁰ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 184.

Právo matky na příspěvek na výživu vznikne v okamžiku, kdy jí v souvislosti s těhotenstvím či slehnutím vzniknou jakékoli náklady.³¹ Tento příspěvek je limitován dobou dvou let. Tato lhůta může začít nejdříve počátkem těhotenství a nejpozději v den porodu.³²

O tento příspěvek může požádat i matka otce, jež se provdala za jiného muže a ten s úspěchem popřel své otcovství k dítěti.³³

Dále má matka vůči otci dítěte právo na příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. Do těchto nákladů lze zahrnout výdaje za těhotenské oblečení a obuv, zvláště volenou stravu, vitamíny, jízdné na vyšetření a konečně náklady spojené s vlastním porodem, tj. pobyt v nemocnici a lékařský zákrok.³⁴ Nemůžeme do těchto nákladů započítávat výdaje spojené s obstaráním kočárku, postýlky a výbavičky pro dítě. Ty by měly být uhrazeny v rámci plnění vyživovací povinnosti rodičů k dítěti.³⁵ Za tyto výdaje by matka mohla uplatnit nárok jen tehdy, narodilo-li by se dítě mrtvé.

Nárok na uplatnění nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím má matka maximálně 3 roky ode dne slehnutí. Na rozdíl od příspěvku na výživu, protože právo na výživné je nepromlčitelné.

1.2.4.2 Práva těhotné ženy vůči pravděpodobnému otci dítěte, za kterého není provdána

Protože by nebylo spravedlivé, aby matka nesla sama náklady spojené s těhotenstvím a slehnutím sama, upravuje zákon zvláštní předběžné opatření. Díky němu může soud pravděpodobnému otci nařídit, aby předem matce poskytnul částku na její výživu po dobu dvou let, na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím a na výživné pro dítě po dobu, po kterou by zaměstnankyni náležela

³¹ HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde, 2002, s. 228.

³² HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 367.

³³ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 168.

³⁴ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 116.

³⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 368.

mateřská dovolená.

Pravděpodobnost otce se zjišťuje ověřováním faktů, zda je žena těhotná a zda mezi ní a pravděpodobným otce došlo k pohlavnímu styku v době, jež by odpovídala stupni těhotenství.³⁶

Obnos na výživu pro ženu a na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím by měl být stanoven tak, aby ženě vystačil k pokrytí svých odůvodněných potřeb, které v těhotenství má, a těch potřeb, které pravděpodobně budou spojen se slehnutím a její výživou.³⁷ Doba pro poskytování výživného je stanovena maximálně na dva roky.

Ve výživném pro dítě může žena požadovat příspěvek na úhradu nákladů spojených s pořízením výbavičky pro dítě. Lhůta pro poskytování výživného pro dítě je lhůtou mateřské dovolené, čili 28 týdnů.

Pokud se zjistí, že muž, který hradil příspěvky, není pravým otcem dítěte, má právo domáhat se náhrady složené částky po nově určeném otci.³⁸

³⁶ HOLUB, M., NOVÁ, H., HYKLOVÁ, J., *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. Praha: Linde, 2005, s. 236.

³⁷ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 369.

³⁸ HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde, 2002, s. 230.

2 Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Ve srovnání s ostatními druhy vyživovací povinnosti je tato vyživovací povinnost nejméně frekventovaná. Zákon o rodině ji také uvádí na prvním místě. Její společensko-ekonomická funkce je na rozdíl od ostatních druhů závažnější, protože díky jejímu plnění je zajišťován zdravý vývoj dalších generací.³⁹ Dalším výrazným rozdílem je skutečnost, že se tato vyživovací povinnost týká prakticky všech dětí, zatímco ostatní vyživovací povinnosti jsou závislé na určité osobní situaci oprávněného.

Právo na výživné je osobním právem každého dítěte. Není možné určit vyživovací povinnost k více dětem hromadně jednou sumou, ačkoli jde o sourozence žijící ve společné domácnosti. Soud, který rozhoduje o výživném více dětí, má povinnost jej stanovit pro každé dítě jednotlivě.⁴⁰ Přestože by šlo o sourozence, kteří žijí ve společné domácnosti, jejich odůvodněné potřeby mohou být odlišné, např. kvůli zdravotnímu stavu, věku apod.

2.1 Předpoklady a podmínky vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Základním předpokladem a podmínkou vyživovací povinnosti dětí a rodičů je existence příbuzenského vztahu v přímé linii v první stupni (předek a potomek, popřípadě osvojenec a osvojitel).

³⁹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 61.

⁴⁰ HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde, 2002, s. 197.

2.1.1 Subjekty vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Povinným subjektem je rodič. Pojem „rodič“ je nutno chápat v právním smyslu, tzn. „je jím osoba, která má postavení rodiče podle právního řádu“.⁴¹ Matkou je žena, která dítě porodila a jako jeho matka byla zapsána v matrice. Za otce dítěte je považován muž, který byl za otce určen podle některé ze tří domněnek otcovství (srovnej zákon o rodině §§ 51, 52, 54). Podle nich je za otce považován především manžel matky v případě, že se dítě narodí v době od uzavření manželství do uplynutí třístého dne po jeho zániku nebo po prohlášení za neplatné. Za otce dítěte může být popřípadě považován nový manžel matky, přestože se dítě narodilo před uplynutím třístého dne ode dne zániku prvního manželství matky. Pokud nesvědčí zákonná domněnka otcovství manželu matky, otec je určen souhlasným prohlášením obou rodičů. V opačném případě určí soud otcovství muži, který měl s matkou pohlavní styk v období 180 až 300 dní před narozením dítěte, pokud jeho otcovství závažné okolnosti nevylučují.

Z výše uvedeného lze vyvodit, že vyživovací povinnost může někdy postihnout více mužů. Dojde k tomu v situaci, kdy zákonná domněnka otcovství zprvu svědčí manželu matky, který rozhodnutím soudu dosáhne popření otcovství. Přestože manžel matky není pokrevním otcem, musí vyživovací povinnost vůči dítěti plnit až do nabytí právní moci rozhodnutí o popření otcovství.⁴² Teprve pak může být stanovena vyživovací povinnost určenému otci. Manžel matky poté může po pravém otci požadovat náhradu výživného, které plnil za něj.

Povinnými jsou oba rodiče, nejedná se však o solidární závazek. Podíl každého z nich na celkové vyživovací povinnosti je určován na základě jejich možností, schopností a majetkových poměrů. Dojde-li na straně jednoho z rodičů ke změně poměrů a svou vyživovací povinnost nemůže plnit, podíl výživy druhého rodiče se zvýší v rámci jeho schopností, možností a majetkových poměrů,

⁴¹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 63.

⁴² tamtéž

aniž by měl nárok žádat náhradu výživného od prvního rodiče.⁴³

Oprávněným subjektem je dítě, ať už je nezletilé či zletilé.

2.1.2 Způsoby plnění vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Pokud žijí rodiče dítěte ve společné domácnosti a vyživovací povinnost plní dobrovolně, pak bývá většinou plněna naturálně, tj. přímou osobní péčí o dítě a uhrazováním jeho osobních potřeb.⁴⁴ Ovšem pro případ, kdy dítě potřebuje uspokojovat své potřeby mimo domov, dochází k částečnému plnění této povinnosti v penězích (kapesné). Existují i případy dobrovolného plnění vyživovací povinnosti v penězích v plné míře. Lze se s nimi setkat např. při studijních pobytech v zahraničí. Dobrovolné peněžní plnění vyživovací povinnosti je pravidlem při plnění výživného pro zletilé děti. Zletilé dítě má totiž i v rámci rodiny relativně samostatné postavení.⁴⁵

Dalším způsobem plnění vyživovací povinnosti rodičů k dětem je osobní péče o dítě a péče rodiče o společnou domácnost. Osobní péčí je myšlena nejen péče o samotnou výživu. Zahrnujeme sem i všechny práce a výkony, které jsou nezbytné k tomu, aby bylo zajištěno plynulé a soustavné uspokojování osobních potřeb dítěte, a činnosti spojené s výchovou dítěte.⁴⁶ Soudní praxí je všeobecně přijímán názor, že vyživovací povinnost je zcela kompenzována osobní péčí rodiče o velmi malé dítě.⁴⁷ Osobní péče o dítě by však měla být zohledněna vždy. U dítěte nízkého věku je náročná osobní péče, u dítěte školou povinného se přidává kromě ostatních povinností péče o školní záležitosti a zajištění mimoškolních aktivit dítěte, u dospívajících dětí je náročná péče v oblasti jejich kontroly a využívání volného času. Osobní péčí může být obstaráváno i zletilé dítě, pokud ji potřebuje.

Jestliže musí být vyživovací povinnost rodičů k dětem stanovena soudně,

⁴³ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 106.

⁴⁴ tamtéž

⁴⁵ TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*. Praha: Panorama, 1984, s. 85.

⁴⁶ tamtéž

⁴⁷ HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde, 2002, s. 201.

plnění vyživovací povinnosti je možné pouze v penězích. Není možné žádat, aby vedle výživného byly placeny další platby, určené k zajišťování některých osobních potřeb dítěte. Konkrétně nelze žádat jednorázové příspěvky na vyšší výdaje v určitém měsíci, poněvadž výměra výživného tvoří průměrné náklady na uspokojování potřeb dítěte a jeho stanovení nevyklučuje, že v jednom měsíci budou náklady nižší.

Při plnění vyživovací povinnosti v penězích je nezbytné stanovit splatnost, která musí být určena v měsíčních splátkách splatných dopředu.⁴⁸ Dále je potřeba stanovit osobu, které bude výživné vypláceno. U nezletilých dětí to bude osoba, již je svěřena výchova dítěte, ať je to rodič či někdo jiný. V případě zletilého dítěte bude příjemcem výživného ono samo.

2.1.3 Důvody rozhodování soudu o výživném pro děti

Výživné nelze určit, kdykoli o to požádá oprávněný. Před tím, než soud začne o věci samé jednat, zabývá se např. tím, zda o téže věci již neprobíhá řízení, zda tatáž věc nebyla již pravomocně rozsouzena apod. Pro takové nedostatky, které jsou neodstranitelné, soud řízení zastaví, aniž by ve věci rozhodoval. Dále návrhové musí prokázat, že zde existuje zákonem daný důvod, díky němuž je soud oprávněn i povinen o výživném rozhodovat. Aby soud mohl rozhodovat o výživném, musí být tedy splněny určité podmínky. V opačném případě musí být soudní řízení zastaveno.

Při rozhodování o výživném rozlišuje zákon o rodině, jedná-li se o výživné pro nezletilé nebo zletilé dítě. O výživném zletilých dětí soud může rozhodnout pouze na základě žaloby.⁴⁹ To znamená, že je dostačující, pokud oprávněný tvrdí, že vyživovací povinnost k němu není plněna buď vůbec, nebo je nedostatečná. Podle § 99 zákona o rodině o výživném pro nezletilé děti může soud rozhodnout i bez návrhu. Dále podle § 98 zákona o rodině lze výživné pro nezletilé dítě přiznat

⁴⁸ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 66.

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 265.

za dobu nejdéle tří let ode dne zahájení soudního řízení. Naopak u vyživovací povinnosti pro zletilé děti i u ostatních druhů lze výživné přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení.

Jedná-li se o nezletilé dítě, rozhodnutí o výživném je úzce spjata s rozhodnutím o jeho výchově. Vyživovací povinnost je stanovena tomu rodiči, který dítě nemá ve výchově. Je-li to však v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby, podle § 26 zákona o rodině, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy. Pokud soud zvolí střídavou výchovu, výživné je stanoveno oběma rodičům. V případě společné výchovy vyživovací povinnost není upravena, ačkoli ji oba samozřejmě mají.⁵⁰

Prvním důvodem pro úpravu vyživovací povinnosti pro nezletilé dítě je okolnost, že rodiče dítěte spolu nežijí. V takovém případě může soud i bez návrhu rozhodnout, komu z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu nebo schválí jejich dohodu o výši výživného (srovnej zákon o rodině §§ 50 a 86). Z uvedeného tedy plyne, že pokud rodiče dítěte spolu nežijí, musí vždy dojít k soudní úpravě výživného. Výjimkou je situace, kdy rodiče spolu nebydlí ze závažných důvodů, avšak mají dobré vzájemné vztahy a o domácnost i dítě se starají oba.⁵¹ Dále vyplývá, pokud spolu žijí rodiče dítěte, kteří nejsou manžely, k soudní úpravě výživného není důvod.

Druhým důvodem soudního určení výše výživného je nedobrovolné plnění vyživovací povinnosti jedním z rodičů, přestože rodiče spolu žijí. Stává se, že jeden z rodičů svou vyživovací povinnost plní pouze částečně, přičemž se domnívá, že je míra plnění dostatečná. V tomto případě soud určí výživné, nemusí se však zabývat výchovou.

Další soudní stanovení výživného se řídí § 26 zákona o rodině, podle kterého je soud povinen upravit práva a povinnosti rozvádějících se rodičů k nezletilému dítěti, a to ještě před rozvodem. Zejména se musí zaměřit na to, komu bude dítě

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 26.

⁵¹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 67.

svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Toto rozhodnutí může být nahrazeno dohodou schválenou soudem. Soud, jenž rozhoduje o rozvodu rodičů, může stanovit výživné jen na dobu po rozvodu. I kdyby zjistil, že i před rozvodem existovala některá z podmínek rozhodování soudu o výživném, nemůže na tu dobu určit výživné, ale může pouze dát podnět k provedení takové úpravy v samostatném řízení.⁵²

Čtvrtý případ rozhodování o výživném je spojen s řízením o určení otcovství. Lze totiž předpokládat, že došlo-li k soudnímu zjišťování otcovství, žalovaný (označený otec) nežije s matkou dítěte ve společné domácnosti nebo neplní své vyživovací povinnosti vůči dítěti.⁵³

Pátý důvod rozhodnutí o výši výživného vyplývá z § 45 zákona o rodině. Vyžaduje-li to zájem dítěte, soud díky němu může svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče a při tom této osobě vymezí rozsah jeho práv a povinností k dítěti.

Dále je třeba upravit vyživovací povinnosti rodičů v případě nařízení soudu o ústavní výchově dítěte, či v případě svěření dítěte do pěstounské péče.⁵⁴

2.2 Rozsah a kritéria vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Při stanovování rozsahu vyživovací povinnosti rodičů k dětem platí především obecná kritéria výživného uvedená v § 96 zákona o rodině. V něm jsou uvedena tři základní hlediska, a to odůvodněné potřeby oprávněného, schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného a v neposlední řadě je to soulad s dobrými mravy.

Zvláštním kritériem pro stanovení výživného je míra osobní péče o dítě a dále, žijí-li rodiče společně, se přihlíží i k péči o společnou domácnost (srovnej § 85 zákona o rodině).

⁵² TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*. Praha: Panorama, 1984, s. 90.

⁵³ tamtéž

⁵⁴ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 66.

Všechna kritéria jsou spolu úzce spjata a nelze je vykládat izolovaně, aniž bychom přihlédli k ostatním. Může se stát, že v konkrétním případě bude mít rozhodující funkci kritérium jinak spíše doplňkové (např. vysoký počet vyživovacích povinností, nemožnost rodiče po určitou dobu dosahovat výdělku,...).⁵⁵ Proto nemůžeme určit, které kritérium by mělo být před ostatními prioritní.

Podle § 85 zákona o rodině má dítě právo podílet se na životní úrovni svých rodičů. Toto vymezení je však nutno chápat v pozitivním, ale i negativním smyslu.⁵⁶ Pokud je rodič, kterému je výživné určováno, v životní situaci, která mu dovoluje nákladný způsob života, má i jeho dítě právo, aby se podílelo na této nadstandardní situaci. V dnešní době někteří rodiče dosahují milionových příjmů. Jejich vlastní životní úroveň je velmi vysoká, tudíž jejich děti mají nárok, aby se na této úrovni podílely také. Naopak jestliže je však životní situace rodiče průměrná či ještě nižší, nelze stanovit výživné, které by tuto životní úroveň přesáhlo. A to ani v případě, kdy se jedná o denní materiální potřeby, jako je strava, oblečení, obuv,... či o studium.

Jestliže dítě žije společně s oběma svými rodiči, sdílí jejich životní úroveň jednoznačně. Pokud však spolu rodiče nežijí a jejich úroveň je značně odlišná, dítě má právo podílet se na životní úrovni toho rodiče, jehož životní úroveň je vyšší.

2.2.1 Odůvodněné potřeby dítěte

Odůvodněnými potřebami dítěte, které jsou hrazeny z výživného a k jejichž úhradě je výživné určeno, jsou všechny potřeby nutné pro život kulturního člověka.⁵⁷ Výživné by v sobě mělo obsahovat i náklady na kulturní a sportovní vyžití, různé rekreační pobyty,... a ne jen na zajištění potřeby bydlení a stravování. Jsou ovšem různé potřeby podle okolností každého konkrétního případu. Při hodnocení

⁵⁵ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 70.

⁵⁶ HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde, 2002, s. 201.

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 259.

odůvodněných potřeb dítěte musíme vyjít z věku dítěte, jeho zdravotního stavu, fyzické a psychické způsobilosti, druhu a obsahu jeho přípravy na budoucí povolání atd. Pokud jsou však schopnosti a možnosti rodičů omezené, budou za odůvodněné potřeby označeny jen běžné potřeby dítěte, které nepřesahují obvyklou základní míru potřeb nutných pro život kulturního člověka. Jsou-li však možnosti rodičů širší, rozšíří se i okruh odůvodněných potřeb dítěte, které jsou prospěšné pro všestranný rozvoj dítěte.

Při uvažování o odůvodněných potřebách dítěte je dáván zřetel zejména na jeho věk. V minulosti byl věk dítěte vždy vnímán tak, že dítě útlého věku mělo menší potřeby, které se s postupem času zvyšovaly.⁵⁸ Ovšem i u dítěte útlého věku mohou jeho potřeby velmi nákladné.

Je možné vymezit určité věkové hranice, se kterými bývá spojena změna výživného. První je přechod od kojeneckého věku do věku předškolního, druhým bývá začátek povinné školní docházky, dalším je pak období předpubertální a následně dospívání.⁵⁹

U nejmenších dětí nelze brát jako odůvodněné potřeby pouze jejich výživu, ale zahrnujeme sem i tzv. výbavičku, jejíž součástí je např. dětské prádlo, kočárek, postýlka, vanička a další kojenecké potřeby. V tomto období matka svou vyživovací povinnost vůči dítěti plní výhradně svou péčí o ně.

V předškolním věku se mění struktura potřeb dítěte. Kromě nákladů na výživu je potřeba do výživného zahrnout i náklady spojené s jeho výchovou, přiměřenou jeho věku a nadání, zejména opatření hraček. V tomto období může nastat situace, kdy dítě není možno umístit do mateřské školy, ať už z důvodu nedostatku těchto zařízení či ze zdravotních důvodů dítěte. Pokud rodič nemá jinou možnost, než dítě svěřit do péče třetí osoby, během své pracovní doby, náklady na odměnu této osoby se musí promítnout do výživného.

Během školního věku se objevují nové náklady spojené především se školní

⁵⁸ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 1-2, s. 34.

⁵⁹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 74.

docházkou. Přibývají však také náklady související s mimoškolním vzděláváním a zájmovou činností, např. výuka cizího jazyka, hudební a taneční výchova, sportovní aktivity atd.

V období dospívání musíme počítat s náhlým fyzickým vzrůstem dítěte, který je spojen s vysokými výdaji na ošacení a stravu. V tomto věku také přibudou náklady související s přípravou dítěte na budoucí povolání.

Některé okolnosti mohou ovlivnit odůvodněné potřeby dítěte i bez ohledu na jeho věk. Jsou to především jeho zdravotní stav, fyzické i psychické dispozice, vlohy a zaměření.

Tak jako při stanovování výživného nelze uvažovat jen o ubytování a stravě, ale i o kulturním vyžití a zájmové činnosti, tak je třeba posoudit odůvodněné potřeby i zletilého dítěte, pokud trvání vyživovací povinnosti k němu trvá z důvodu přípravy na budoucí povolání.⁶⁰

2.2.2 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného

Při jakékoli úpravě výživného je potřeba zkoumat schopnosti a možnosti obou rodičů, i když jde o stanovení výživného jen pro jednoho. Kdyby tak soud neučinil, nebylo by možné správně posoudit poměr vyživovacích povinností každého z rodičů a tudíž správně stanovit výživné. Při zjišťování možností a schopností rodičů vychází soud z údajů o jejich věku, kvalifikaci, zdravotním stavu,... aby mohl stanovit, jakých mohou dosáhnout výdělků nebo jiných příjmů. Možnosti jsou chápány jako objektivní kategorie, na které povinný nemá vliv, jsou nezávislé na jeho vůli na rozdíl od subjektivních schopností. Za schopnosti rodiče jsou považovány především jeho vlastnosti tělesné a duševní čili jeho zdatnost, zdraví, vlohy a nadání, získané zkušenosti i vzdělání.

Pokud chce soud stanovit výši výživného, musí brát ohled na obě hlediska, totiž na schopnosti rodičů i na objektivní okolnosti, především na dostatek

⁶⁰ TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*. Praha: Panorama, 1984, s. 97.

pracovních příležitostí pro rodiče vhodných.

Pokud jsou povinnému dány možnosti, jež odpovídají jeho schopnostem, pak je nezbytné vycházet z toho, zda rodič skutečně svých možností plně využívá. Proto při posuzování výše výživného je pro soud rozhodující výdělek, kterého by mohl reálně dosáhnout, kdyby svých schopností plně využíval, nikoli faktický výdělek.⁶¹ Hovoříme zde o tzv. potencialitě výdělku.

K takovému nevyužití svých schopností půjde tehdy, jestliže povinný má zaměstnání odpovídající své odborné přípravě, ale porušuje pracovní kázeň nebo si neplní pracovní povinnosti, díky čemuž jsou jeho výdělky podstatně nižší.

Dalším příkladem může být situace, kdy povinný má reálnou možnost dosahovat vyšších výdělků kvalifikovanější prací, avšak on se spokojí s méně placenou prací z pohodlnosti nebo dokonce proto, aby dosáhl snížení výživného.

Zjištění výše mzdy nečiní problém, pokud ji povinný pobírá z tzv. závislé činnosti. Naopak problémy přináší zjišťování příjmů z jiné než závislé činnosti, tj. příjmy z podnikání, příjmy z jiné než samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu, ostatní příjmy, např. příjmy z příležitostných činností, z cenných papírů. Podle § 85a má rodič, jehož příjmy jsou z jiné než závislé činnosti podléhající dani z příjmů, povinnost soudu prokázat své příjmy, předložit podklady pro zhodnocení svých majetkových poměrů a umožnit soudu zjistit i další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle zvláštních předpisů. Pokud tak rodič neučiní, soud předpokládá, že jeho průměrný měsíční příjem činí 12,7násobek částky životního minima jednotlivce.

Schopnosti a možnosti rodičů se však během doby mění. Pro stanovení výživného jsou rozhodující schopnosti a možnosti rodičů, které existovaly v okamžiku rozhodování soudu.⁶² Pokud ovšem soud rozhoduje o výživném za dobu minulou, musí prozkoumat i vývoj schopností a možností povinného během

⁶¹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 77.

⁶² tamtéž, s. 78.

této doby.

Majetek, který rodiči přináší určitý výnos anebo úsporu nákladů, nesporně ovlivňuje jeho celkový životní standard. Pokud by povinný a oprávněný žili společně, dítě by se také podílelo na výhodách, které tento majetek nese. Tudíž je beze sporu, aby při stanovování výše výživného byly započítávány i majetkové poměry povinného. Musí jít ovšem o majetek, jehož vlastnictví má reálný vliv na situaci povinného. Typickým příkladem takového majetku je rodinný domek, který majiteli umožňuje bezplatné bydlení, pomineme-li náklady vydané na jeho údržbu. Do této kategorie majetku povinného nespadá například sbírka známek či obrazů, přestože její hodnota může být závratná. Není to ovšem majetek, který by přinášel bezprostřední užitek. V případě, kdy by nebylo možné z ostatních příjmů povinného určit výživné v dostatečné výši, lze po povinném žádat zpeněžení této sbírky.⁶³

Stejně jako v případě, kdy se povinný vzdá lépe placeného zaměstnání ve prospěch horšího platu, tak i v situaci, kdy se povinný vzdá určitého majetkového prospěchu, je nutné posoudit důvod tohoto chování. Může se stát, že se povinný zřekne svého dědictví, protože by péče o nově nabytý majetek vyžadovala mnoho času nebo vykonávání činností ležících mimo okruh jeho zájmů. V takových případech zřejmě nebude soud moci vyvozovat důsledky pro stanovení rozsahu jeho vyživovací povinnosti. Dojde-li však ke zjištění, že se povinný vzdal určitého majetku, např. převedením na někoho jiného, právě proto, aby z něj neměl prospěch i oprávněný, musí se to odrazit i na výši výživného.

Během rozhodování o výživném není možné brát na zřetel příjmy ryze účelového charakteru.⁶⁴ Jsou to příjmy, jež jsou vyplaceny povinnému z určitých důvodů. Mají být vynaloženy určitým způsobem nebo představují náhradu za předtím utrpěnou škodu či jinou újmu. Takové povahy bývají částky hrazené pojišťovnou na základě pojistných smluv.

⁶³ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 86

⁶⁴ tamtéž s. 87.

Při zjišťování majetkových poměrů povinného bude velkou roli hrát aktivita oprávněného či druhého rodiče. Je pro něj totiž žádoucí, aby na veškerý majetek povinného upozornil.

2.2.3. Soulad s dobrými mravy

Dalším kritériem pro poskytování výživného je soulad s dobrými mravy. Ačkoli je pojem „dobré mravy“ v zákoně užíván, není zákonem definován. Nejvyšší soud České republiky definuje dobré mravy jako „souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou metafyzičnost (neměnnost), vystihující podstatné historické tendence sdílené rozhodující částí společnosti, a mají povahu norem základních... Kompendium uvedených norem představuje společensky uznávané mínění, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah jejich jednání, aby bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.“⁶⁵ Posouzení konkrétního obsahu pojmu dobré mravy ovšem vždy náleží danému soudci.

Je nezbytné posuzovat dobré mravy v kontextu daného času a místa. V případě posuzování souladu dobrých mravů s výživným pro nezletilé dítě je žádoucí velmi citlivý přístup. I kdyby se nezletilé dítě dopustilo nějakého obzvlášť zavrženíhodného činu proti svému rodiči, byla by nařízena ústavní výchova, vyživovací povinnost rodiče vůči svému dítěti nezaniká. Jakkoliv může mít soudce pochybnost o správnosti a morálnosti jednání nezletilého dítěte, vždy je veden zásadou co nejintenzivněji chránit jeho zájmy.⁶⁶ Musíme přihlídnout také k §§ 31 a 32 zákona o rodině, které mimo jiné říkají, že rodiče mají pečovat o mravní vývoj svého dítěte a svým osobním životem a chováním být svému dítěti příkladem.

⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2000, spisová značka 23 Cdo 2060/98.

⁶⁶ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 1-2, s. 32.

Soud může zrušit výživné zletilému dítěti, pokud by např. byl v roli „věčného studenta“ či pokud by se dopustilo trestného činu podvodu vůči svým rodičům.⁶⁷

2.3 Trvání vyživovací povinnosti rodičů k dětem

2.3.1 Vznik vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti vzniká dnem narození dítěte. Tím je založen rodinně-právní vztah rodič- dítě. U matky tedy vzniká okamžikem narození dítěte, u otce pak určením otcovství na základě jedné z domněnek. Jestliže by nedošlo k určení otcovství, vyživovací povinnost k dítěti by spočívala pouze na matce, případně by vznikla vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými. Popřípadě vznikne vyživovací povinnost osvojitelům nabytím právní moci rozhodnutí soudu o osvojení dítěte (viz kapitola 3.4.1).

Předpokládá se, že rodiče budou svou vyživovací povinnost vůči dítěti plnit dobrovolně. Až pokud rodiče výživné plnit nechtějí nebo se na něm nemůžou dohodnout, určí výživné soud. Soudním rozhodnutím však vyživovací povinnost nezačíná. Tato povinnost trvala již dříve. Ani v případě, že soud během rozhodování o rozvodu určí výživné pro rodiče, jemuž není dítě svěřeno do výchovy, není den rozvodu počátkem vyživovací povinnosti. Je pouze počátkem její soudní úpravy.

Vyživovací povinnost rodičů vůči jejich dětem trvá, dokud jsou děti na tuto výživu odkázány, tzn. dokud nejsou samy schopny se živit. Schopnost samostatně se živit můžeme též vyložit jako schopnost samostatně uspokojovat všechny kulturní i hmotné potřeby. Vyživovací povinnost vůči dítěti není závislá na dosažení zletilosti.

⁶⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 261.

2.3.2 Změna vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Plnění vyživovací povinnosti je dlouhodobou záležitostí, tudíž se dá předpokládat, že během jejího plnění se budou měnit kritéria rozhodující pro její existenci.

Většina rozhodnutí, která představují změnu vyživovací povinnosti, se týkají jejího rozsahu. Jde tedy o rozhodnutí o snížení či zvýšení výživného, než bylo placeno doposud. Lze sem zahrnout ovšem i rozhodnutí, které zamítlo návrh na změnu výživného, tedy výživné zůstalo nezměněno. Dále sem patří rozhodnutí, které vyživovací povinnost ruší.

Při rozhodování o změně výživného je rozhodující doba, v níž došlo ke změně poměrů. Pokud dojde ke zjištění, že během plnění výživného k nezletilému dítěti došlo k přeplatkům, podle § 99 platí zásada, že spotřebované výživné se již nevrací. Tato zásada se však již neuplatňuje, jedná-li se o dítě zletilé.

2.3.3 Zánik vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Nejčastějším důvodem zániku vyživovací povinnosti rodiče vůči svému dítěti je, že dítě nabude schopnost samostatně se živit. Tento důvod však nepůsobí sám o sobě, ale slouží jako podklad pro rozhodnutí soudu.⁶⁸ Z toho vyplývá, že se povinný může domáhat zrušení jeho vyživovací povinnosti soudem, pokud nastane tento stav. V rozhodnutí soudu o zrušení výživného musí být přesně stanoveno datum, k němuž se výživné ruší.

Schopnost dítěte živit se samo není závislá na dosažení určité věkové hranice, konkrétně na dosažení zletilosti. Pokud dítě ještě jako nezletilé absolvuje dvouletý učební obor a najde odpovídající zaměstnání, vyživovací povinnost rodičů může zaniknout. A naopak jestliže se dítě připravuje na své budoucí povolání i v době

⁶⁸ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 103.

zletilosti, rodiče jsou i nadále povinni hradit výživné. Může nastat i případ, kdy dítě bude plně invalidní a vůbec nebude schopno se živit. V takovém případě vyživovací povinnost rodičů trvá po dobu celého jejich života.

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvá po celou dobu přípravy dítěte na budoucí povolání.⁶⁹ Je tomu vždy, když děti navazují na středoškolské studium na vysoké škole. Stejná je situace, pokud dítě skončí učební obor a má předpoklady i pro vyšší vzdělání na střední škole. Je-li tedy přijato k dennímu studiu, nenabylo schopnost samostatně se živit, a tudíž vyživovací povinnost rodičům nezanikla.

Aby dítě bylo schopno samo se živit, musí být způsobilé hradit své odůvodněné potřeby z odměny za svou práci. Je ovšem nezbytné, aby tato práce odpovídala fyzickým i psychickým předpokladům dítěte a aby byla vykonávána v souladu se zájmy společnosti.⁷⁰ Tudíž vyživovací povinnost rodičů nezanikne v okamžiku, kdy dítě tuto schopnost nabude, ale zaniká až v době, kdy dítě dosahuje pravidelného a dostačujícího příjmu z povolání.

Tyto situace však mohou být sporné. Oprávněný i povinný mohou mít protichůdná stanoviska týkající se zániku či trvání vyživovací povinnosti. Proto je třeba soudního rozhodnutí, jež stanoví, zda má dítě ještě právo na výživné či zda toto právo už ztratilo.

Podle § 85 zákona o rodině jsou rodiče povinni vyživovat své děti do té doby, dokud nejsou schopny se živit samy. Tento důvod zániku vyživovací povinnosti uvádí zákon jako jediný. Ovšem z dalších ustanovení lze odvodit i další důvody zániku.

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti zaniká v okamžiku, kdy dítě uzavře manželství. Věk dítěte nehraje žádnou roli, poněvadž dojde-li k platnému uzavření manželství, dítě nabude zletilosti vždy. K zániku vyživovací povinnosti rodičů dochází z důvodu přenesení vyživovací povinnosti na manžela. Pouze v případě, že manžel dítěte nebude schopen výživné plnit, ať už z části či úplně, budou muset

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 267.

⁷⁰ TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*. Praha: Panorama, 1984, s. 138.

výživné doplatit rodiče.

Logicky vyživovací povinnost rodičů k dítěti zaniká smrtí jak oprávněného, tak i povinného. To znamená, že výživné nemůže přejít na dědice, protože vyživovací povinnost je založena na osobním příbuzenském vztahu, který zaniká smrtí kteréhokoli ze subjektů.

Vyživovací povinnost rodičů také zaniká, pokud bude jejich dítě osvojeno. Mezi osvojencem a jeho původní rodinou pak zaniknou všechna práva a povinnosti. Ty pak přejdou na novou, osvojenou rodinu.

V souvislosti se zánikem vyživovací povinnosti můžeme hovořit o tzv. elasticitě. Jde o to, že přestože vyživovací povinnost jednou zanikla, může být opět obnovena. Tento relativní zánik se vztahuje např. na výživné dítěte, které po gymnáziu nebylo přijato na vysokou školu, nastoupilo do zaměstnání, a tudíž bylo schopno se samo žít. Po roce však bylo přijato a tím byla obnovena vyživovací povinnost rodičů. O absolutním zániku vyživovací povinnosti můžeme hovořit jen u smrti povinného či oprávněného a u nezrušitelného osvojení.

2.4 Vyživovací povinnost rodičů k dětem ve zvláštních případech

2.4.1 Osvojení

Většina nezletilých dětí žije v naší společnosti v řádném výchovném prostředí u svých pokrevních rodičů. Přesto však existují děti, kterým buď rodiče zemřeli, nebo se o ně starat nemohou či nechtějí. Proto má institut osvojení své opodstatnění.

Osvojením (adopcí) je myšleno přijetí cizího dítěte za své, respektive za vlastní. Podle § 65 zákona o rodině lze osvojit pouze dítě nezletilé. Cílem osvojení je založit mezi osvojitelem a osvojencem takový právní vztah, jako mezi přirozenými

rodiči dětmi, a vytvořit tak nezletilému dítěti stabilní a harmonický domov.⁷¹ Osvojitelé pak mají místo rodičů všechna jejich práva a povinnosti vůči dítěti, které bylo osvojeno, tudíž i vyživovací povinnost. Podle §§ 63 a 72 zákona o rodině osvojením vznikají příbuzenské vztahy i mezi osvojencem a příbuznými osvojitele a zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou.

V České republice může k osvojení dojít pouze rozhodnutím soudu na základě návrhu osvojitele, přičemž musí být splněny následující podmínky: osvojitelem může být pouze fyzická osoba způsobilá k právním úkonům, mezi osvojencem a osvojitelem musí být přiměřený věkový rozdíl, prospěch osvojení z osvojení, souhlas zainteresovaných osob, předběžná (předadopční) péče osvojitele o osvojení, zdravotní stav osvojení ani osvojitele se nesmí přičít účelu osvojení (§§ 64 až 70 zákona o rodině).

Společně mohou dítě osvojit pouze manželé, tzn. nemohou to být osoby žijící společně jako druh a družka či osoby stejného pohlaví.⁷² Osvojení však může být i individuální neboli jednostranné v případě, kdy je osvojitelem manžel pokrevního rodiče. V těchto případech, kdy je osvojením nahrazen pouze jeden rodič, podle § 72 zákona o rodině mezi osvojencem a pokrevním rodičem příbuzenský vztah nezaniká.

Osvojení lze rozdělit na zrušitelné a nezrušitelné. Na základě § 74 zákona o rodině u nezrušitelného osvojení jsou osvojenci zapsáni do matriky jako rodiče osvojení. Dále z tohoto paragrafu vyplývá, že jak je již patrné z názvu, tento druh osvojení nelze zrušit.

Osvojitel má k osvojenému dítěti vyživovací povinnost za stejných podmínek, jaké jsou stanoveny pro vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti. Což lze odvodit z § 63 zákona o rodině, podle kterého mají osvojitelé vůči osvojeným stejná práva a povinnosti jako rodiče.

Pokud si dítě osvojí manželé, vyživovací povinnost k osvojení mají oba. Tato jejich povinnost potrvá i v případě, že dojde k rozvodu manželství. Vyživovací

⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 277.

⁷² tamtéž, s. 279.

povinnost je určena na základě stejných podmínek, jaké jsou stanoveny pro vyživovací povinnost rodičů k dětem. Tudíž bude výživné stanoveno, pokud spolu osvojitelé přestanou žít, přestane-li jeden z nich plnit svou vyživovací povinnost, či pokud se osvojitelé rozvedou. Pokud dítě není osvojeno společně ale jednostranně, osvojitel má ta samá práva a povinnosti jako rodič.

Žádné rozdíly nejsou ani při stanovování rozsahu. Platí stejná kritéria, a to odůvodněné potřeby oprávněného, schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného, soulad s dobrými mravy i ostatní kritéria jako např. osobní péče o oprávněného atd.

Vyživovací povinnost trvá, dokud osvojenec není schopen se sám živit. Pokud osvojitelé nemohou plnit svou vyživovací povinnost dostatečně či už vůbec, k výživě osvojence se přidávají i ostatní příbuzní.

Jestliže dojde ke zrušení osvojení, vyživovací povinnost osvojitelů zanikne ke dni právní moci rozhodnutí o osvojení. V tu chvíli opět vzniknou práva a povinnosti původním rodičům.⁷³

Než soud rozhodne o osvojení, dítě musí být nejméně tři měsíce v péči zájemce o osvojení. Po tuto dobu hradí veškeré náklady na péči o osvojenec budoucí osvojitel sám. Pokud je soudním rozhodnutím výživné stanoveno rodičům dítěte, během preadopční péče je toto rozhodnutí neúčinné.⁷⁴ Nedojde-li z rozhodnutí soudu o osvojení, ten který žádal o osvojení, nemá nárok na náhradu nákladů vynaložených během preadopční péče. Nejde totiž o plnění vyživovací povinnosti za jiného.

⁷³ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 110.

⁷⁴ tamtéž

2.4.2 Péče nahrazující péči rodičů

Hovoříme-li o péči nahrazující péči rodičů, máme na mysli případy, kdy rodiče o dítě nepečují, ale jejich práva a povinnosti k dítěti nezanikla.

2.4.2.1 Náhradní péče třetích osob

Pokud to vyžaduje zájem dítěte, soud může svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče (srovnej § 45 zákona o rodině), přičemž rodině-právní vztah rodič-dítě zůstává plně zachován. Soud musí této osobě vymezit rozsah práv a povinností vůči dítěti.

Hlavním cílem tohoto institutu náhradní péče je osobní péče o nezletilé dítě během doby, po kterou rodiče nemohou o dítě pečovat osobně.⁷⁵ Zpravidla to bývá na krátkou dobu a lze předpokládat, že až rodiče překonají překážky, kvůli kterým se o dítě nemohou starat, dítě se k nim vrátí. Velmi žádoucí je svěřením dítěte do výchovy příbuznému. Nejčastěji to bývají prarodiče, teta a strýc.

Při nařízení náhradní péče musí být v rámci úpravy práv a povinností osoby, které je dítě svěřováno do výchovy, rozhodnuto také o jeho výživě. Vždy bývají povinni rodiče dítěte. Nelze jim stanovit jednotnou částku, i kdyby žili ve společné domácnosti, protože jak již bylo řečeno, vyživovací povinnost není solidární. Při stanovování výživného je potřeba vzít v úvahu mimo jiné i fakt, že rodiče nebudou vykonávat osobní péči o dítě.

Je-li naživu jen jeden rodič, popřípadě jen jeden rodič může plnit vyživovací povinnost, výživné je stanoveno jen tomuto rodiči. Pokud tento rodič není schopen vyživovací povinnost plnit v dostatečné míře, připadá v úvahu vyživovací povinnost ostatních příbuzných v přímé linii.

Pokud dítě během této náhradní péče dosáhne zletilosti, nadále zůstává v domácnosti osoby, které byl svěřen do výchovy. Vyživovací povinnost rodičů tímto nezaniká, nyní už však není placena do rukou pečující osoby, ale do rukou

⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 321.

zletilého dítěte.

Pokud je dítě svěřeno do péče manželů, kteří se později rozvedli, zaniká tím jejich společná péče a soud pak musí vydat nové rozhodnutí.⁷⁶ V případě, že jeden z manželů zemře, dítě zůstává ve výchově druhého manžela.

Zánik vyživovací povinnosti u svěřením dítěte do náhradní péče třetích osob je dán rozhodnutím soudu, kterým se mění i rozhodnutí o stávající výchově. Dále pak zaniká smrtí dítěte nebo pečující osoby.

2.4.2.2 Pěstounská péče

Vedle institutu osvojení je pěstounská péče nejrozšířenější formou náhradní rodinné péče. Účel pěstounské péče je však odlišný. Hlavní náplní pěstounské péče je výkon osobní péče o nezletilé dítě, během doby, po kterou se o něj nemohou starat vlastní rodiče. Jakmile se rodinné poměry dítěte vrátí do normálu, má dítě právo na osobní péči svých rodičů.

Pěstounská péče má řadu společných rysů s náhradní péčí třetích osob. Základní rozdíl však spočívá v tom, že pěstoun má nárok na hmotné zabezpečení. Podle § 36 zákona č. 111/1995 o státní sociální podpoře má nárok na tyto dávky: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Další rozdíl spočívá v tom, že postavení pěstounů je závazně upraveno. Práva a povinnosti třetích osob musí upravit soud. Tudíž všichni pěstounové budou mít stejná práva a povinnosti, ale u třetích osob se práva a povinnosti budou lišit případ od případu.

Pěstounská péče může být individuální, kdy je vykovávána buď osamělou osobou, osobou vdanou či ženatou, anebo společně manžely. Dále pak může být pěstounská péče vykonávána v zařízeních (např. SOS dětské vesničky).

Vznik pěstounské péče je vázán na rozhodnutí soudu. Pokud je do pěstounské

⁷⁶ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 114.

péče svěřováno dítě jen jednomu z manželů, druhý k tomu musí dát před soudem souhlas.⁷⁷

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvá i po svěření dítěte do pěstounské péče. Řízení o stanovení výživného rodičům by mělo být zahájeno bezprostředně poté, co nabude rozsudek o svěření nezletilého dítěte do pěstounské péče právní moci.⁷⁸ I v tomto případě pokud by rodiče nebyli schopni plnit výživné, přechází vyživovací povinnost na ostatní příbuzné linii přímé. Výživné pak není placeno k rukám pěstouna, ale státu. Stát pak podle § 45d vyplácí pěstounům příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Je-li výživné vyšší než příspěvek na úhradu potřeb dítěte, rozdíl mezi těmito částkami přísluší dítěti, přičemž je vyplácen pěstounovi.⁷⁹

Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte. Dále pak úmrtím pěstouna či dítěte. Z důležitých důvodů může pěstounskou péči zrušit soud, a to v případě, že odpadly důvody svěření dítěte do pěstounské péče. Jestliže o to pěstoun požádá, podle § 45a je soud povinen pěstounskou péči zrušit vždy. Společná pěstounská péče zaniká smrtí jednoho z manželů a z pozůstalého manžela se stává výlučný pěstoun. Pokud se společní pěstounové rozvedou, společná pěstounská péče trvá, dokud soud nerozhodne o individuální péči jednoho z bývalých pěstounů. To proto, aby byla zachována kontinuita výchovného prostředí.⁸⁰ Popřípadě může soud rozhodnout o jiné formě náhradní výchovné péče.

2.4.3 Ústavní a ochranná výchova

Pokud je nařízena ústavní či ochranná výchova, znamená to, že jsou děti vychovávány mimo své rodinné prostředí. K tomu může dojít buď na základě rozhodnutí soudu nebo na základě opatření rodičů či jiných osob, které odpovídají

⁷⁷ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 146.

⁷⁸ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 115.

⁷⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 9, s. 307.

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 341.

za výchovu těchto dětí (např. pěstouni).

Ústavní výchova bývá nařizována, pokud je výchova dítěte vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě. Za jiná výchovná opatření jsou podle § 43 zákona o rodině považována napomenutí, dohled a omezení. K vážnému ohrožení výchovy či jejímu narušení může dojít jak ze subjektivních, tak i z objektivních důvodů. Uvedme například zanedbání výchovy rodičů, obtížně vychovatelné dítě, zdravotní stav či úmrtí rodičů atd. Jestliže je to v zájmu dítěte, soud může nařídit ústavní výchovu i v případě, že jí nepředcházela žádná jiná výchovná opatření (srovnej § 46 zákona o rodině). Ústavní výchova se týká převážně nezletilých dětí, z důležitých důvodů ji však může soud o jeden rok prodloužit.

Podle § 93 zákona o soudnictví ve věcech mládeže může soud ochrannou výchovu uložit, dopustí-li se dítě mladší 15 let trestného činu. Zpravidla se soud rozhoduje na základě výsledků pedagogicko-psychologického vyšetření. Ochranná výchova může být též nařízena i osobě mladistvé, tj. ve věku 15 až 18 let, která se dopustí provinění. Ochranná výchova trvá, dokud není splněn její účel, nejvýše však do 18. roku života dítěte. Opět i zde může být v odůvodněných případech prodloužena maximálně do dovršení 19. roku.

Pokud soud rozhodne u ústavní či ochranné výchově, současně musí také rozhodnout o výši výživného. Je pravidlem, že výživné bývá určeno rodičům dítěte, popřípadě ostatním přímým příbuzným. Toto výživné bývá placeno k rukám daného ústavu. Ústav tuto částku použije ke krytí nákladů kolektivní péče. Jestliže výživné přesahuje tyto náklady, zbytek výživného je ukládán a dále vynakládán ve prospěch dítěte.

Jako i v ostatních případech, i při určování výživného pro dítě v kolektivní péči platí stejná hlediska. I zde se soud rozhoduje na základě odůvodněných potřeb dítěte, schopností, možností a majetkových poměrů. Při posuzování výživného z hlediska souladu s dobrými mravy je potřeba poukázat na fakt, že rodiče měli být

příkladem dítěti a pečovat o jeho mravní vývoj. Dále je potřeba vzít v úvahu skutečnost, že rodiče nebudou vykonávat osobní péči o dítě.

2.4.4 Trest odnětí svobody povinného

Zvláštní situace při určování výživného může nastat, pokud je povinný rodič ve výkonu trestu odnětí svobody či ve vazbě, zvláště jestliže se nedostává pracovních příležitostí pro tyto osoby. Základním problémem je tedy stanovení rozsahu vyživovací povinnosti. I v tomto případě je výživné určováno podle schopností a možností povinného, jež jsou ovšem nyní omezeny.

Pokud je trest odnětí svobody či vazba krátkodobá, může být výživné stanoveno podle schopností a možností, které měl povinný před nastoupení výkonu trestu. V řadě případů však soud povinnému rodiči vyživovací povinnost neuloží, protože podle jejich názoru je zabráněno vlastní prací získávat finanční prostředky pro výživu svého dítěte.⁸¹

Stejně bude soud postupovat při určování výživného v případě, že byl povinný odsouzen k trestu odnětí svobody podle § 213 trestního zákona za zanedbání povinné výživy. Povinný by totiž případným snížením výživného dosáhl alespoň částečně toho, co bylo jeho úmyslem.⁸² V ostatních případech, tedy při dlouhodobém odnětí svobody, soud přihlíží k výdělkům, které může povinný dosáhnout při výkonu trestu.

Při výkonu trestu odnětí svobody povinného vyživovací povinnost nemusí být vždy upravena soudně. Podle § 86 zákona o rodině soud musí určit výši výživného, pokud spolu rodiče nezletilého dítěte nežijí. Ovšem udržují-li styk i během výkonu trestu a před nástupem byla vyživovací povinnost plněna dobrovolně, není důvod pro stanovení výživného.⁸³

⁸¹ LUŽNÁ, Romana. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody- vybraná judikatura. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 11, s. 12.

⁸² NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 123.

⁸³ tamtéž, s. 124.

Při odnětí svobody výše výdělku může být každý měsíc značně odlišná. Je tedy možné, že bude docházet k dluhu na výživném. Potom bude dluh hrazen v době, kdy výdělek povinného bude vyšší, nebo po skončení trestu a následném nastoupení do zaměstnání.

3 Vyživovací povinnost dětí k rodičům

Vyživovací povinnost dětí k rodičům je upravena zákonem o rodině v § 87, jež mimo jiné říká, že děti, které jsou schopny samy se živit, jsou povinny zajistit svým rodičům slušnou výživu, jestliže to potřebují. Společně s §§ 85, 85a a 86 tvoří první hlavu třetí části zákona o rodině nazvanou Vzájemná vyživovací povinnost rodičů a dětí. Vyživovací povinnost dětí k rodičům se však od vyživovací povinnosti rodičů k dětem liší a svou povahou se spíše blíží vyživovací povinnosti mezi příbuznými. „Vzájemností“ je zvýrazněna funkce rodiny jako základní ekonomické jednotky, ve které mají jednotliví členové k sobě navzájem určité povinnosti.⁸⁴

Od výživného poskytovaného rodiči je třeba odlišit tzv. koadjutorium, které je upraveno v § 31 zákona o rodině. Podle něj je dítě, které žije ve společné domácnosti s rodiči, povinno podle svých schopností jim pomáhat a přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny, pokud má vlastní příjem. Na rozdíl od výživného koadjutorium neslouží k uspokojování osobních potřeb rodičů dítěte, ale je určeno k úhradě společných potřeb rodiny. Dále se koadjutorium liší tím, že jeho existence je podmíněna sdílením společné domácnosti. Naopak vyživovací povinnost je platná i mimo ni. Může však dojít k situaci, kdy ve společné domácnosti dítě bude mít jak povinnost vyživovat rodiče, tak i povinnost koadjutoria zároveň.

3.1 Subjekty vyživovací povinnosti dětí k rodičům

Subjekty této vyživovací povinnosti jsou na straně oprávněných rodiče a na straně povinných děti. Není zde omezení věkem, tudíž povinnými mohou být i děti nezletilé, pokud jsou schopny samy se živit a jejich příjem je dostatečný k plnění vyživovací povinnosti vůči rodičům. Nerozhoduje ani, zda děti žijí ve společné domácnosti či odděleně.

⁸⁴ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 127.

Vyživovací povinnost dětí k rodičům je vždy vztahem mezi jediným povinným a jediným oprávněným. Pokud výživné potřebují oba rodiče, je nezbytné určit její výši pro každého zvlášť, i kdyby žili ve společné domácnosti. Pokud má vyživovací povinnost vůči svým rodičům více dětí, podle § 87 každé dítě tuto povinnost plní takovým dílem, jaký odpovídá poměru jeho schopností, možností a majetkových poměrů ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních dětí. Vyživovací povinnost tedy není solidární, ale dílčí, tzn. každé z dětí ji plní za sebe pouze v daném rozsahu, jež stanovuje zmíněný paragraf.

Není vyloučeno, že se rodiče s žalobou o plnění vyživovací povinnosti obrátí jen na některé z dětí. V tomto případě soud musí posoudit schopnosti, možnosti a majetkové poměry všech dětí, aby mohl stanovit výši výživného pro žalované dítě.⁸⁵ Po zhodnocení všech okolností soud ovšem může žalované dítě shledat neschopným plnit svou vyživovací povinnost vůči rodičům, ať už zcela či částečně. Lze se s takovou situací setkat, pokud např. má povinný hodně vyživovacích povinností ke svým dětem.

Vyživovací povinnost dětí k rodičům platí i pro osvojení k osvojitelům, neboť podle § 63 zákona o rodině osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojenecem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi. Platí pro ně všechna ustanovení, jež jsou závazná pro děti a rodiče bez rozdílu. Nerozhoduje ani druh osvojení, tedy jedná-li se osvojení zrušitelné či nezrušitelné. Během osvojení je osvojenec povinný pouze vůči svým osvojitelům. I kdyby pokrevní rodiče nebyli schopni sami se živit, na výživné od svého dítěte nemají nárok. Dojde-li však ke zrušení osvojení, obnovují se všechna vzájemná práva a povinnosti mezi pokrevními rodiči a dítětem, které zanikly v důsledku osvojení, tudíž i vzájemná vyživovací povinnost.

⁸⁵ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 111.

3.2 Způsoby plnění vyživovací povinnosti dětí k rodičům

Zákon jasně neříká, jakým způsobem plnit vyživovací povinnost dětí k rodičům. Lze tedy mít za to, že tuto vyživovací povinnost můžeme plnit jakýmkoli způsobem, který by plnil svůj účel, a to zabezpečit a uhradit odůvodněné potřeby rodičů, kteří to potřebují.

Pokud je tato vyživovací povinnost plněna dobrovolně, s velkou pravděpodobností bude plněna v naturáliích, pokud povinný s oprávněným sdílí jednu domácnost či pokud žijí v těsné blízkosti.

Děti se též mohou dohodnout, kdo z nich si vezme rodiče do osobní péče, a tudíž si je zřejmě vezme k sobě do domu, a jak budou povinnost plnit ostatní děti. Plnění vyživovací povinnosti prostřednictvím osobního výkonu péče o potřebné uvádí zákon výslovně pouze u vyživovací povinnosti rodičů k dětem, a to v § 83. Lze však soudit, že tento způsob plnění vyživovací povinnosti není vyhrazen pouze péči o děti.

Pokud o vyživovací povinnosti rozhoduje soud, pak bude zpravidla určena peněžní částkou.⁸⁶

3.3 Rozsah a kritéria vyživovací povinnosti dětí k rodičům

Vyživovací povinnosti rodičů k dětem a vyživovací povinnosti mezi manželi, má být plněna v takovém rozsahu, aby bylo možné zajistit zásadně stejnou životní úroveň. To však neplatí u vyživovací povinnosti dětí k rodičům. Podle § 87 zákona o rodině má být výživné dítěti stanoveno tak, aby z něj bylo možné zajistit pouze „slušnou výživu“ rodiči. Na stejnou životní úroveň nemá oprávněný nárok ani v případě, že s povinným sdílí společnou domácnost. Pojem slušná výživa je však obsáhlejší než „přiměřená výživa“, na kterou má nárok rozvedený manžel

⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 343.

či neprovdaná matka.

Pod pojmem slušná výživa si lze představit nejen úhradu těch nejnnutnějších potřeb, ale celkovou úhradu odpovídající průměrnému životnímu standardu.⁸⁷ To znamená, že povinná je nejenom úhrada stravovacích nákladů, ale i úhrada ostatních odůvodněných potřeb. Odůvodněné potřeby je nutné posuzovat podle konkrétních okolností s přihlédnutím ke stylu života oprávněného, k jeho zdravotnímu stavu a věku apod.

Jako i v předchozích případech, i u tohoto druhu vyživovací povinnosti mezi kritéria poskytování výživného patří odkázanost na výživu oprávněného, čili odůvodněné potřeby, schopnosti a možnosti povinného a soulad plnění vyživovací povinnosti s dobrými mravy.

Odkázanost na výživu znamená, že oprávněný nemá vlastní dostatečný příjem, ze kterého by mohl hradit své osobní potřeby. Vlastním příjmem máme na mysli pracovní příjem, starobní důchod, popřípadě jiný pravidelný příjem. Pokud má oprávněný nedostačující vlastní příjem, je třeba posoudit, do jaké míry tento příjem pokrývá odůvodněné potřeby, a stanovit výživné tak, aby stačilo k úhradě potřeb, jež kryty nejsou. V tomto případě plní výživné doplňkovou funkci.

Při posuzování schopností a možností povinného soud bere v úvahu potencionální výdělek, nikoli faktický.

Soud nepřizná výživné rodiči, pokud by to nebylo v souladu s dobrými mravy. K takové situaci může dojít, pokud např. rodič sám v minulosti řádně neplnil svou vyživovací povinnost vůči dítěti, dopustil se zavrženíhodného jednání k dítěti, či opustil společnou domácnost. O rozpor s dobrými mravy by se též jednalo, kdyby byl rodič odsouzen pro trestný čin, což by mělo i majetkové následky.⁸⁸

Kromě těchto kritérií je potřeba dále posoudit, zda nemá oprávněný nárok na výživné od svého manžela, popřípadě rozvedeného manžela, protože

⁸⁷ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 131.

⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998, s. 270.

podle §§ 91 a 92 zákona o rodině vyživovací povinnost manželů a rozvedených manželů předchází vyživovací povinnosti dětí.

3.4 Trvání vyživovací povinnosti dětí k rodičům

Vyživovací povinnost dětí k rodičům se netýká všech rodin. Vzniká až tehdy, dojde-li ke stavu odkázanosti jednoho, či obou rodičů.

Vznik vyživovací povinnosti se nemusí vázat k určitému datu. Přestože by došlo k náhlé události, např. úrazu, stav odkázanosti by mohl nastat až později, pokud by oprávněný žil ze svých úspor. Přesné datum, kdy došlo ke stavu odkázanosti ani není důležité. Podle § 98 zákona o rodině totiž lze výživné pro zletilé osoby přiznat až ode dne zahájení řízení soudu.

Během trvání vyživovací povinnosti může dojít ke změně poměrů ať už u osoby povinného, tak i u oprávněného. Na návrh jednoho ze subjektů vyživovací povinnosti lze tedy soudně výživné změnit či zrušit (srovnej § 99 zákona o rodině). Nejčastěji bývá vyživovací povinnost měněna na základě změn v odůvodněných potřebách na straně oprávněného (onemocnění, neschopnost pohybu, a nebo naopak zlepšení zdravotního stavu či získání vlastního příjmu) a změn týkajících se schopností a možností povinného. Může také nastat situace, že se změní počet povinných osob. Dítě, které dříve vyživovací povinnost vůči rodiči nemohlo plnit, je již schopno, či jedno z dětí naopak odpadne.

I u vyživovací povinnosti dětí k rodičům lze mluvit o relativním a absolutním zániku. Relativně může vyživovací povinnost zaniknout např. tehdy, pomine-li stav odkázanosti oprávněného nebo pokud uzavře manželství. Relativní zánik také nastane, jestliže schopnost povinného se sníží nebo ji zcela ztratí a tím ztratí schopnost poskytovat výživné druhé osobě. O absolutní zánik vyživovací povinnosti se jedná v případě zániku rodině-právního vztahu a v případě smrti povinného či oprávněného.

4 Případová studie č. 1

Dne 17. 12. 2007 byl obviněný Ing. K. S. u Okresního soudu v Ústí nad Labem uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání tří měsíců. Výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu dvanácti měsíců. Obviněnému byla uložena povinnost, aby během zkušební doby podmíněného odsouzení podle svých sil uhradil dlužné výživné. Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem. Krajský soud však odvolání obviněného zamítl jako nedůvodné.

Podle zjištění soudu obviněný spáchal trestný čin tím, že v době od 1. 8. 2006 do 3. 10. 2006 a dál v době od 31. 1. 2007 do 10. 7. 2007 řádně a včas neplatil výživné na svého nezaopatřeného syna N. S., přestože věděl, že je k tomu povinen. Tato povinnost mu nastala dne 9. 12. 2002, kdy Okresní soud v Ústí nad Labem vydal rozsudek, že Ing. K. S. je povinen přispívat svému synu na výživné částkou 2 100 Kč měsíčně k jeho rukám. Za výše uvedené období tak Ing. K. S. dluží částku 14 700 Kč.

Při řízení Okresního soudu v Ústí nad Labem i Krajského soudu v Ústí nad Labem obviněný namítal, že jeho vyživovací povinnost zanikla ke dni 1. 9. 2005. Odvolací soud po doplnění dokazování výsledkem svědka N. S. a provedení listinných důkazů, učinil závěr, že N. S. se v období vymezeném ve výroku o vině napadeného rozsudku připravoval na budoucí povolání studiem na vysoké škole, a že proto nemůže obstát obhajoba obviněného, že jeho vyživovací povinnost zanikla proto, že jeho syn řádně a včas nedokončil studium na vysoké škole. Dospěl tak k obdobnému závěru jako soud prvního stupně, který v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že svědek N. S. úmyslně a účelově neprotahoval své studium, a přestože studium dosud neukončil, oba obory, kterým se svědek věnoval, souvisí s hudební výchovou a že vzal též v úvahu, že svědek byl v rozhodném období zaměstnán a svými silami se podílel na své obživě.

Proti tomuto usnesení podal obviněný dovolání k nejvyššímu soudu České republiky. Obviněný byl totiž přesvědčen, že rozhodnutí soudů nižších stupňů

spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Přitom poukázal na ustanovení § 85 zákona o rodině, podle něhož vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, dokud děti nejsou schopny se živit samy. Dále doplnit, že syn byl sice formálně zapsán jako student vysoké školy, ale řádně neplnil své studijní povinnosti. Při studiu vykonával podnikatelskou činnost a měl příjmy i z pracovního poměru. Obviněný je přesvědčen o tom, že v řízení před soudem prvního stupně bylo prokázáno, že jeho zletilý syn úmyslně a účelově protahoval své studium na vysoké škole. Z těchto důvodů obviněný navrhl Nejvyššímu soudu České republiky, aby zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 9. 2008 a rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 17. 12. 2007, a aby obviněného zprostil obžaloby.

Nejvyšší soud neodmítl dovolání, a proto přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno.

Nejvyšší soud zjistil, že syn obviněného N. S. byl v posuzované době studentem vysoké školy. Studium však nedokončil během čtyřleté doby řádného studia a využil možnosti prodloužení studia až na celkovou dobu 7 let. Ke studiu ve studijním programu učitelství pro základní školy, kombinace oborů matematika – hudební výchova na Pedagogické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem byl zapsán dne 16. 8. 2001. Doba řádného studia je stanovena na čtyři roky, přičemž tento obor lze studovat pět let bezplatně a nejvýše sedm let bez přerušení studia. Předpokládané ukončení jeho studia v tomto oboru bylo stanoveno k 31. 8. 2008. N. S. studoval od 1. 7. 2004 ještě ve studijním programu učitelství pro střední školy, oborovou kombinaci hudební výchova – sbormistrovství, avšak dne 7. 11. 2007 mu bylo doručeno oznámení o vyřazení ze studia z důvodu nezapsání se do dalšího semestru. V průběhu studií byl zaměstnán jako učitel základní školy v Ústí nad Labem, a to v období od 20. 3. 2006 do 24. 3. 2006, od 11. 4. 2006 do 28. 4. 2006 a od 3. 10. 2006 do 30. 1. 2007. Zároveň působil v oboru finanční poradenství a tuto činnost vykonával v období od prosince 2004 do července 2006 pro společnost Z. a., a. s., na základě smlouvy o obchodním zastoupení a následně

jako osoba samostatně výdělečně činná.

Nejvyššímu soudu bylo doručeno i vyjádření N. S. k dovolání, který uvedl, že se připravoval na své budoucí povolání studiem na vysoké škole, přičemž nebyl schopen sám se živit. Příjmy, kterých dosáhl během studia, údajně použil na studium. Své vzdělání nyní využívá v zaměstnání jako učitel v soukromé obchodní společnosti. Poukázal rovněž na to, že jeho finanční potřeby při studiu na vysoké škole byly zvýšeny o školní poplatky.

Trestného činu zanedbání povinné výživy se dopustí ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Objektem trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona je nárok na výživu, pokud je založen na ustanoveních zákona č. 94/1963, o rodině. Po subjektivní stránce lze tento trestný čin spáchat úmyslně i z nedbalosti. O trestný čin podle § 213 trestního zákona může jít jen při zaviněném neplnění zákonné vyživovací povinnosti nebo vyhýbání se takové povinnosti, které je soustavné a trvá po delší dobu.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem není založena rozhodnutím soudu, neboť vyplývá přímo ze zákona, a trvá po celou dobu, po kterou děti nejsou schopny se samy živit.

Při rozhodování o vině trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 trestního zákona soud posuzuje samostatně rozsah vyživovací povinnosti a může tedy vycházet z jiného rozsahu vyživovací povinnosti, než jaký byl určen pravomocným a dosud nezměněným občanskoprávním rozhodnutím. Soud musí také nezávisle na takovém rozhodnutí řešit otázku, zda vyživovací povinnost nezanikla, zejména v důsledku toho, že oprávněná osoba je sama schopna se živit. Za rozhodující je třeba přitom považovat, zda vzhledem ke konkrétním okolnostem má dítě skutečně možnost se samo živit. Je namístě připomenout, že podle § 96 odstavce 2 zákona o rodině výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy.

Nejvyšší soud přisvědčil dovolání v tom, že napadené rozhodnutí spočívá

na nesprávném právním posouzení skutku, protože soudy obou stupňů se řádně nevypořádaly s námitkou obviněného, že jeho zletilý syn měl příjmy ze závislé i z podnikatelské činnosti a že obviněnému zanikla vyživovací povinnost k jeho zletilému synovi. Důvodnou je i též námitka obviněného, že je nesprávné právní posouzení odvolacího soudu o tom, že vyživovací povinnost obviněného trvala i v době, kdy jeho zletilý syn zanedbával své studijní povinnosti na vysoké škole. Nejvyšší soud nepřisvědčil ani názoru odvolacího soudu, že studium syna obviněného bylo společensky odůvodnitelné.

Nejvyšší státní zástupkyně uvedla v písemném vyjádření k dovolání obviněného, že se nejedná o běžně se vyskytující čin zanedbání povinné výživy podle § 213 trestního zákona. Odlišuje se především tím, že k trestněprávní odpovědnosti staví otce zletilého syna pro neplacení výživného na tohoto syna, který dokončuje delší než řádné studium na vysoké škole, přičemž povolání, na které se tímto delším studiem připravoval, ani nehodlá vykonávat, a v době, pro kterou je obviněný stíhán, jeho syn již měl určité příjmy jako osoba samostatně výdělečně činná i příjmy ze závislé činnosti. Podle názoru nejvyšší státní zástupkyně je pro stanovení vyživovací povinnosti rozhodující zejména faktický stav, a to zda vyživovaná osoba má statut studenta či nikoliv. Nejvyšší státní zástupkyně konstatovala, že vyživovací povinnost obviněného vůči jeho zletilému synovi N. S. v posuzované době trvala, neboť byl studentem vysoké školy, což mu bránilo ve výkonu povolání, a proto nebyl schopen sám se živit. Přestože syn obviněného začal podnikat, nedosahoval takového příjmu, který by odpovídal jeho schopnosti sám se živit. Podle nejvyšší státní zástupkyně byly tudíž naplněny formální znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona.

Nejvyšší státní zástupkyně však dodala, že je třeba vzít v úvahu další okolnosti případu, které zpochybňují, že byl naplněn materiální znak trestného činu, tedy zda skutek byl natolik společensky nebezpečný, aby jej bylo možné považovat za trestný čin. Poukázala přitom na to, že obviněný vždy na svého syna řádně platil

výživné, a vyživovací povinnost neplnil pouze po dobu sedmi měsíců v domnění, že jeho vyživovací povinnost zanikla proto, že jeho zletilý syn řádně nestudoval na vysoké škole a měl vlastní příjem. Nejvyšší státní zástupkyně je z tohoto důvodu, jakož i na základě dalších okolností přesvědčena o tom, že nebyl naplněn materiální znak trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona.

Nejvyšší státní zástupkyně z těchto důvodů navrhla, aby Nejvyšší soud České republiky zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem i rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem, a aby přikázal Okresnímu soudu v Ústí nad Labem, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Při projednávání Nejvyšší soud České republika vycházel z následujících faktů:

Judikatura dlouhodobě vychází z názoru, že vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá ve smyslu ustanovení § 85 odstavce 1 zákona o rodině za předpokladu, že se dítě soustavně připravuje na budoucí povolání, čímž si vytváří předpoklad pro to, aby se mohlo samo živit. Za těchto podmínek není žádných pochyb o trvání vyživovací povinnosti rodičů k dětem. Pochybnosti však vznikají tehdy, jestliže dítě se řádným a soustavným studiem nepřipravuje na výkon budoucího povolání.

A dále je nutné vznik a trvání vyživovací povinnosti posuzovat i z hlediska ustanovení § 96 odstavec 2 zákona o rodině, podle něhož výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy. Z tohoto hlediska soudy obou stupňů věc neposuzovaly. Přitom je zřejmé, že syn obviněného N. S. přijímal výživné poskytované mu pravidelně jeho otcem (kromě doby 7 měsíců), přitom se svým otcem se nestýkal, nejevil o něj zájem, což sám uvedl i ve svém trestním oznámení, že se s otcem nestýká a že ho viděl naposledy u soudu v roce 2003. Tuto okolnost potvrdil i obviněný Ing. K. S. ve své výpovědi dne 7. 11. 2007 při hlavním líčení před Okresním soudem v Ústí nad Labem. Chování N. S., který přijímal výživné od svého otce Ing. K. S., který plnil k němu vyživovací povinnost i v době jeho studia na vysoké škole po dobu téměř tří let poté, co N. S. měl podle studijního programu

ukončit studium na vysoké škole a přitom se se svým otcem vůbec nestýkal a neprojevoval o něj žádný zájem, považuje Nejvyšší soud za chování proti dobrým mravům ve smyslu ustanovení § 96 odstavce 2 zákona o rodině. Zjištěná fakta nasvědčují tomu, že vyživovací povinnost obviněného k jeho zletilému synovi podle § 85 odstavce 1 zákona o rodině, jenž říká, že vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit, zanikla.

Z provedených důkazů vyplývá, že syn obviněného N. S. neukončil řádné čtyřleté studium na vysoké škole ve školním roce 2004 až 2005, přesto obviněný i v následujícím období plnil vůči němu vyživovací povinnost, a výživné přestal platit až poté, co se dozvěděl o tom, že jeho syn má příjem, z čehož dovodil, že syn je schopen sám se živit. Pokud soudy obou stupňů dospěly k závěru, že byly naplněny formální znaky trestného činu podle § 213 odstavce 1 trestního zákona, nezabývaly se ve svých rozhodnutích vůbec společenskou nebezpečností činu obviněného, tedy tzv. materiálním znakem trestného činu zanedbání povinné výživy. N. S. v době rozhodování soudu prvního stupně dovršil 25. rok svého věku, přičemž je nepřetržitě od 16. 8. 2001 studentem Pedagogické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a dosud čtyřleté vysokoškolské studium nedokončil. Přes nedostatek rozsáhlejší judikatury týkající se vyživovací povinnosti rodičů ke zletilým dětem, je třeba vycházet z toho, že nárok na výživné má zletilé dítě, pokud se soustavným a řádným studiem připravuje na své budoucí povolání. Tato podmínka v případě syna obviněného N. S. nebyla splněna, když při neplnění studijních povinností v základním studijním oboru začal studovat další studijní obor a podle svého prohlášení se ani nechce věnovat oboru, který studuje, a to z důvodu nízkého platu. Je tedy zřejmé, že N. S. svým vlastním jednáním a neplněním studijních povinností sám zapříčinil stav, který vyústil v to, že dosud neukončil vysokoškolské studium. Na druhé straně obviněný má vyživovací povinnost ke dvěma nezletilým dětem a kromě období sedmi měsíců řádně plnil vyživovací povinnost ke svému zletilému synovi. Za této situace se měly soudy obou stupňů vypořádat s otázkou, zda vyživovací povinnost obviněného vůči jeho synovi

nezanikla podle § 85 odstavce 1 zákona o rodině, případně zda trvání vyživovací povinnosti nebylo ve smyslu § 96 odstavce 2 zákona o rodině v rozporu s dobrými mravy.

Usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 2. 2009, spisová značka 7 Tdo 108/2009 bylo po přezkoumání dovolání shledáno, že napadené rozhodnutí trpí vytýkanými vadami, a proto podle § 265k odstavce 1 trestního řádu zrušil Nejvyšší soud České republiky usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 9. 2008 a rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 17. 12. 2007. Podle § 265l odstavce 1 trestního řádu přikázal Okresnímu soudu v Ústí nad Labem, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Při novém projednání a rozhodnutí věci je soud prvního stupně podle § 265s odstavce 1 trestního řádu vázán právním názorem, který Nejvyšší soud vyslovil v tomto rozhodnutí a je povinen provést úkony a doplnění, které nařídil. Soud prvního stupně proto z hledisek uvedených v tomto rozhodnutí Nejvyššího soudu znovu posoudí otázku trvání vyživovací povinnosti obviněného k zletilému synovi, a pokud by dospěl k závěru, že vyživovací povinnost obviněného k jeho zletilému synovi nezanikla a že jsou dány formální znaky trestného činu, posoudí také materiální znak tohoto trestného činu a teprve poté ve věci znovu rozhodne.

5 Případová studie č. 2

Dne 31. 1. 2006 byli obviněný Ing. Z. P. a obviněná Mgr. H. P. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 uznáni vinnými trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona, jehož se dopustili tak, že u svého nezletilého syna Z. P., u kterého byla v únoru 2002 ve Fakultní nemocnici v Motole, klinika Dětské onkologie, stanovena diagnóza Morbus Hodgkin – nádorové onemocnění, po operačním zákroku odmítli jeho další potřebnou léčbu, kterou podle schválených protokolů měla být chemoterapie a radioterapie. Tuto léčbu odmítli, přestože byli informováni o následcích a rizicích svého rozhodnutí a léčbu odmítali i po vyšetření nezletilého dne 25. 4. 2002 a 31. 10. 2002, kdy byla zjištěna progresse základního onemocnění s odůvodněním, že se synem absolvují alternativní léčbu u léčitele. S ohledem na ohrožení života a zdraví nezletilého, byl tento dne 29. 11. 2002 na základě předběžného opatření Obvodního soudu pro Prahu 4 předán do péče Fakultní nemocnice Motol. Obviněnému Ing. Z. P. byl vyměřen trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců a obviněné Mgr. M. P v trvání jednoho měsíce. Výkon těchto trestů byl oběma podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let. Každému z obviněných bylo uloženo přiměřené omezení spočívající v povinnosti po zkušební dobu spolupracovat při preventivní péči a léčbě nezletilého syna Z. P. a používat netradiční léčebné a výživné postupy jen po schválení ošetřujícím lékařem.

Tento rozsudek soudu prvního stupně napadl obviněný Ing. Z. P. odvoláním, které Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 27. 4. 2006, zamítl. Městský soud v Praze odvolání obviněného zamítl, protože obviněný, který byl ze strany lékařů informován o zdravotním stavu svého syna i o nebezpečí, které mu hrozí, když se nepodrobí příslušné vědou ověřené léčbě, nadále odmítal dát souhlas s touto léčbou, porušil zákonnou povinnost zaopatřovat jiného ve vztahu k povinnosti pečovat o zdraví svého syna a bez přiměřených důvodů spoléhal na způsob léčby, která podle vědeckých poznatků nemohla nikdy vést k vyléčení

syna. Z toho dovedl, že trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona obviněný naplnil ve formě vědomé nedbalosti. Tento svůj názor opřel o výklad, že „zanedbáním povinné výživy“ (např. u dítěte) se rozumí nejen neplnění výživného poskytovaného v penězích, ale i neplnění povinnosti vyživovat jiného v naturální formě a povinnosti zaopatřovat jiného, tedy neplnění povinnosti poskytovat dítěti stravu, ošacení, bydlení, pečovat o jeho zdraví a čistotu a vykonávat nad ním dohled a popřípadě opatřovat další prostředky pro všestranný rozvoj.

Proti tomuto usnesení Městského soudu v Praze a v návaznostech i na rozsudek soudu prvního stupně podal obviněný Ing. Z. P. dovolání. Vadnost a nesprávnost rozhodnutí soudu druhého stupně obviněný shledal především v tom, že v posuzovaném případě vůbec nejde o trestný čin. Jestliže byl uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 trestního zákona, označil tuto právní kvalifikaci za nesprávnou proto, že skutková podstata tohoto trestného činu, dopadá na případy, kdy povinná osoba vůbec neplní svou zákonnou povinnost pečovat o zdraví jiného a zůstává pasivní. Takové okolnosti však v posuzované věci nebyly prokázány, neboť v jeho případě šlo o to, že podle svého nejlepšího vědomí a svědomí aktivně volil metodu léčby, která pouze není uznávána většinou lékařské veřejnosti. Ač se snažil soudu předložit jako důkaz o správnosti svého názoru podklady o úspěších alternativních forem léčení nemoci Morbus Hodgkin, tyto soudy buď vůbec nepřipustily nebo k nim nepřihlížely. Dále zmínil i to, že přestože obvinění byli v názorovém rozporu s lékaři Fakultní nemocnice M., nikdy nezpochybovali správnost postupu, pokud byl rozhodnutím soudu nahrazen jejich souhlas jako zákonných zástupců a zdůraznil, že když bylo toto předběžné rozhodnutí vydáno, tak jej respektovali a podrobili se mu. Tím svou povinnost splnili dodatečně, a proto měli být za obžaloby zproštěni. Soudy prvního i druhého stupně se s touto okolností ve svých rozhodnutích nezabývaly. Obviněný v této souvislosti rovněž poukázal na čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, podle kterého jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze

za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. On tohoto práva ve vztahu ke způsobu léčby svého syna využil, a tudíž by neměl být pro uvedený čin stavěn před soud. Obviněný svou trestní odpovědnost odmítl i proto, že když Český právní řád neobsahuje ucelenou právní úpravu zabývající se alternativními způsoby léčby, tyto výslovně nezakazuje.

Z těchto důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky zrušil napadené usnesení a poté přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného je přípustné.

Nejvyšší soud vycházel z těchto faktů:

Trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona se dopustí ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Z toho vyplývá, že uvedený trestný čin postihuje pachatele, kteří nezajišťují nárok na výživu, který je ustanoven v zákoně o rodině. Zákonná povinnost rodičů k dětem je upravena v ustanovení § 85 odstavce 1, 2 zákona o rodině tak, že vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit. Oba rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.

Ustanovení § 213 odstavce 1 trestního zákona, které citovaných vychází, nepostihuje neplnění vyživovací povinnosti pouze v peněžní formě, ale uvedenou povinnost „vyživovat a zaopatřovat“ vymezuje v širších souvislostech, neboť se jím rozumí nejen výživné poskytované v penězích, ale i výživné vynakládané v tzv. naturální formě, přičemž výživným tu je nejen poskytování stravy, ale i ošacení a řádného bydlení, péče o zdraví a čistotu dítěte, výkon dohledu nad ním a popř. i opatrování dalších prostředků potřebných pro všestranný vývoj dítěte.

Z uvedeného je tedy patrné, že trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona postihuje pachatele, kteří neposkytují osobě vyživovací povinnost, kterou k ní mají podle zákona o rodině, a to ve dvou formách,

jednak prostřednictvím peněžních prostředků a jednak ve formě naturální spočívající např. v poskytování stravy, ošacení i poskytování bydlení, patří sem i zajištění řádné hygieny a čistoty. Pod tento pojem se samozřejmě řadí i péče o zdraví dítěte. Je-li na mysli u trestného činu podle § 213 odstavce 1 trestního zákona zanedbání povinnosti ve vztahu k zajištění zdraví dítěte, jde vždy o nedostatečné poskytování finančních prostředků např. na léky nebo léčbu, anebo o přímé nepodávání jistých druhů léků či léčiv, či neposkytování jiných služeb, mezi něž může patřit nezajištění odvozu k lékařskému vyšetření atd., a to v důsledku, že na ně rodič nevytlačil nebo nepoužije potřebné finanční a jiné prostředky, které má k dispozici.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že tímto činem, spočívajícím v tom, že obviněný u svého nezletilého syna po operačním zákroku, i když byl informován o následcích a rizicích, odmítl jeho další potřebnou léčbu chemoterapií a radioterapií, a tuto odmítal i po kontrolách dne 25. 4. 2002 a 31. 10. 2002, kdy byla zjištěna progresse onemocnění a trval na aplikaci alternativní léčby, nebyla naplněna skutková podstata trestného činu zanedbání vyživovací povinnosti podle § 213 odstavce 1 trestního zákona. Ze zjištění soudu totiž plyne, že obviněný nezletilému synovi po celou dobu léčby poskytoval veškeré jak finanční tak i materiální či naturální podmínky a věnoval mu i osobní péči, ať již v rámci jeho domácího i ústavního léčení a zajišťoval mu léčbu formou alternativních metod a postupů. Obviněný nechtěl, aby syn podstoupil léčbu radioterapií, zejména pak v kombinaci s chemoterapií, neboť se obával jejich negativního vlivu na mužskou potenci a možnosti poškození i jiných tělesných orgánů. Byl přesvědčen, že alternativními způsoby bude syn vyléčen stejně dobře jako léčbou navrhovanou.

K dovolání se také písemně vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství. Konstatovala, že v případě nezletilého dítěte, které, ať již pro svůj zdravotní stav či pro svoji rozumovou nezralost, není schopné posoudit dosah rozhodnutí o odmítnutí léčby, činí takové rozhodnutí zákonní zástupci. Označila za nepřípustné, že by bylo možné kriminalizovat to, když zákonný zástupce toho využije a za dítě odmítne souhlas s návrhem poskytované léčby či jiným lékařským

zákrokem, který by měl být na dítěti proveden. Zdůraznila, že skutek popsany v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 není trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odstavce 1 trestního zákona, ani jiným trestným činem, a proto navrhla, aby Nejvyšší soud České republiky zrušil jak usnesení Městského soudu v Praze, tak rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 a tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud tedy v usnesení spisová značka 8 Tdo 1135/2006, ze dne 11. 10. 2006 tedy zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2006. Dále tak zrušil i rozhodnutí týkající se spoluobviněné Mgr. H. P. a Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Závěr

Vyživovací povinnost není zákonem výslovně definována. Lze však říci, že vyživovací povinnosti není povinností hradit pouze náklady na stravování, ale jde o povinnost uspokojovat všechny potřeby kulturního člověka. Kromě zmíněného stravování do této oblasti tedy můžeme zahrnout potřeby ošacení a bydlení, kulturního vyžití, rekreace apod.

Vyživovací povinnost je upravena v paragrafech 85 až 103 zákona o rodině. Tuto povinnost k sobě mají osoby, jež jsou spojeny příbuzenským či jiným rodinným vztahem.

Tento právní institut se dělí na vyživovací povinnost rodičů k dětem, vyživovací povinnost dětí k rodičům, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, vyživovací povinnost mezi manžely, vyživovací povinnost rozvedených manželů a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě.

Ve srovnání s ostatními druhy vyživovací povinnosti je nejfrekventovanější vyživovací povinnost rodičů k dětem. Její společensko-ekonomická funkce je na rozdíl od ostatních druhů závažnější, protože díky jejímu plnění je zajišťován zdravý vývoj dalších generací. Dalším výrazným rozdílem je skutečnost, že se tato vyživovací povinnost týká prakticky všech dětí, zatímco ostatní vyživovací povinnosti jsou závislé na určité osobní situaci oprávněného.

Základním předpokladem a podmínkou vyživovací povinnosti dětí a rodičů je existence příbuzenského vztahu v přímé linii v první stupni (předek a potomek, popřípadě osvojenec a osvojitel).

Pokud žijí rodiče dítěte ve společné domácnosti a vyživovací povinnost plní dobrovolně, pak bývá většinou plněna naturálně, tj. přímou osobní péčí o dítě a uhrazováním jeho osobních potřeb. Jestliže musí být vyživovací povinnost rodičů k dětem stanovena soudně, plnění vyživovací povinnosti je možné pouze v penězích. Při stanovování rozsahu vyživovací povinnosti rodičů k dětem

jsou důležitá tři základní hlediska, a to odůvodněné potřeby oprávněného, schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného a v neposlední řadě je to soulad s dobrými mravy. Dále platí zásada, že dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti vzniká dnem narození dítěte. Nejčastějším důvodem zániku vyživovací povinnosti rodiče vůči svému dítěti je nabytí schopnosti dítěte samostatně se živit. Vyživovací povinnost rodičů k dítěti dále zaniká uzavřením manželství dítěte, smrtí jak oprávněného, tak i povinného a osvojením dítěte.

V rámci vyživovací povinnosti dětí k rodičům jsou děti povinny zajistit svým rodičům slušnou výživu, jestliže to rodiče potřebují, a jestliže jsou děti schopny samy se živit. Lze mít za to, že tuto vyživovací povinnost můžeme plnit jakýmkoli způsobem, který by plnil svůj účel, a to zabezpečit a uhradit odůvodněné potřeby rodičů, kteří to potřebují.

I u tohoto druhu vyživovací povinnosti mezi kritéria poskytování výživného patří odkázanost na výživu oprávněného, čili odůvodněné potřeby, schopnosti a možnosti povinného a soulad plnění vyživovací povinnosti s dobrými mravy. V tomto případě je však výživné dítěti stanoveno tak, aby z něj bylo možné zajistit pouze „slušnou výživu“ rodiči. Na stejnou životní úroveň nemá oprávněný nárok.

Vyživovací povinnost dětí k rodičům vzniká až tehdy, dojde-li ke stavu odkázanosti jednoho, či obou rodičů. Zánik této vyživovací povinnosti nastane v okamžiku, kdy pomine stav odkázanosti oprávněného nebo kdy uzavře manželství. Zánik také nastane, jestliže schopnost povinného se sníží nebo ji zcela ztratí a tím ztratí schopnost poskytovat výživné druhé osobě, jestliže zanikne rodinně-právní vztah, jestliže zemře jeden ze subjektů.

Použitá literatura a prameny

HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy souvisící*. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-362-9.

HOLUB, M., NOVÁ, H., HYKLOVÁ, J., *Zákon o rodině. Komentář a předpisy souvisící*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-517-6.

HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-448-1.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998. ISBN 80-7239-192-5.

MARADA, Z. a kol. *Právní slovník II.díl, P- Ž*. Praha: Panorama, 1988.

NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost. Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-84-2.

PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001. ISBN 80-7317-002-7.

RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2.

TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*. Praha: Panorama, 1984.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Výživné mezi rodinnými příslušníky- nebývá to jednoduché. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 5, s. 5-12.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 9, s. 305-309.

LUŽNÁ, Romana. Výživné mezi rodinnými příslušníky. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 12, s. 8-12.

LUŽNÁ, Romana. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody- vybraná judikatura. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 11, s. 12-15.

NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 1-2, s. 31-42.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republika ze dne 28. 6. 2000, spisová značka 23 Cdo 2060/98.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 2. 2009, spisová značka 7 Tdo 108/2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republika ze dne 11. 10. 2006, spisová značka 8 Tdo 1135/2006

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 111/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Anotace

Jméno a příjmení:	Eva Němcová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2009

Název práce:	Vzájemná vyživovací povinnost dětí a rodičů
Název v angličtině:	Mutual maintenance obligation of parents and their children
Anotace práce:	Práce se zabývá vzájemnou vyživovací povinností rodičů a dětí z hlediska subjektů vyživovací povinnosti, kritérií pro vyživovací povinnost a z hlediska jejího vzniku a zániku. Dále se věnuje dvěma případům soudních líčení týkajících se plnění vyživovací povinnosti.
Klíčová slova:	vyživovací povinnost, oprávněný, povinný, odůvodněné potřeby, schopnosti, možnosti a majetkové poměry, dobré mravy, vznik, změna, zánik
Anotace v angličtině:	This Master thesis focuses on the mutual maintenance obligation of parents and their children. Especially it focuses on the subjects of maintenance obligation, on the criteria for maintenance obligation and on the beginning and ending of maintenance obligation. And then it contains two proceedings about maintenance obligation.
Klíčová slova v angličtině:	maintenance duty, entitled person, obliged person, reasonable needs, abilities, possibilities and property relations, good morals, beginning, revision, end
Rozsah práce:	61 stran
Jazyk práce:	český jazyk